

EESTI NOORUS

Nr. 9. SEPTEMBER 1936

SISUS:

- Juhan Sinimäe: Haiglas. Luuletus.
El. El.: „Mu meelen kuldne kodukotus...“
autori surma puhul. Artikkel.
M. Ingman: Hõimupäeva puhul. Artikkel.
V. Eller: Ungari rahvakunsti ürgelemente.
Artikkel.
A. Kurvits: Vanade kommete austamisest
ja uute kujundamisest. Artikkel.
B. Kangro: Ohtlik õhtu. Luuletus.
Sass Viigisalu: Kaks luuletust.
G. Kalkun: Sport kasvatusvahendina, Art.
A. Kurd: Hulkurid öös. Luuletus.
H. Rikand: Vastupidavad pastlad. Muinasj.
Leo Soonberg: Olgem siirad. Artikkel.
A. Meikop: Matkakilde Soomest.
Niilo Niilas: Pärtliraju. Novelli katke.
Arno Tulik: Enne muutust. Luuletus.
Uusi näidendeid. Sport j. m.

RAAMATUTURU SÜGISUUDISED

MAAILMAKIRJANDUSE SARJAS:

L. Tolstoi: Ülestõusmine. I osa.

Tolstoi tähtsamaid romaane „Ülestõusmine“, mida mitmel korral filmitud, käsitleb südametunnistuse ja armastuse mõjul tekkiva inimese vaimse ümbersünni, hingelisest madalusest ülestõusmise probleemi. Pinevas sündmustikus rullub esile möödunud sajandi vene elu, alates aristokraatiaga ja lõpetades sunnitöölistega. Tõlkes on toodud ka vene tsendori poolt varemini kustutatud osad.

Tõlk. E. Hiir. 304 lk. Hind 3.75.

A. Puškin: Valik luulet. Lüürika—Eepika—Draama.

Tõlkinud: A. Oras, B. Alver, H. Talvik ja P. Viiding. 246 lk. Hind Kr. 3.75.

Ilukirjanduse tõlkeseriast „Maailmakirjandus“ ilmub aastas 6 numbrit à 200—400 lk. Aastakäigu hind Kr. 18.—, 3 nrit. Kr. 10.—; Aastakäigu hinda võib tasuda: sissemaksuna tellimisel Kr. 2.—, nelja numbrit saamisel à Kr. 4.—.

SUURMEESTE ELULUGUDE SARJAS:

F. Toomus: Friedrich Nietzsche. Üliinimese kuulutaja. 6 pilti.

A. Sööder: Richelieu. Saavutusrikas poliitikamees, 7 pilti, 160 lk.

A. Hanko: Henry Morton Stanley. Aafrika südame avastaja. 8 p., 152 lk.

Suurmeeste elulugusid ilmub 6 numbrit aastas, à 140—160 lk. Tellimishind: aastas Kr. 7.50, poolaastas Kr. 4.—, üksiknumber Kr. 1.50, iluköites Kr. 2.—. Aastakäigu hinda võib tasuda osakaupa.

ELAVA TEADUSE SARJAS:

A. Kipper: Maailmaruum ja tähed. 18 pilti, 112 lk.

Alati on huvitav kuulda lõpmatu maailmaruumi ehitusest, planeetidest, tähtedest, komeetidest ja udugudest, mis nähtamatu jõu poolt hoitakse tasakaalus. Astronoomist autori ladusas käsitluses muutub inimese püüd lahendada maailmaruumi mõistatusi otse põnevaks lektüüriks.

Ed. Laaman: Eesti ühiskond, selle koostis, areng ja iseloom. 112 lk.

Teerajajana sei alal püüab tuntud ajakirjanik vaadelda nende jõudude koosseisu ja laadi, mis määravad meie majandusliku, poliitilise, ja kultuurilise elu iseloomu. On võõrastav, kui vähe meie üldsus käsitleb peatükke, nagu: seisuslik ühiskond, kodanlus juhina, talumehe tee farmeriks, haritlaskonna langus, väikekodanluse mäss jm. Ometi asetsevad need küsimused rahva elus tähtsal kohal. Laialdase kirjanduse najal teeb autor julgeid järeldusi meie sotsiaalse elu iseloomu kohta.

T. Kadak: Eesti rahvakunst. 50 pilti, 104 lk.

Kogu maailm püüab rahvusliku omapära poole, kuid mitte tagasi minnes vanadele vormidele, vaid rahvusliku kultuuri kasutamisega alusena uuele loominguale. Aeg on avastada eesti rahvakunsti rikkalikud kogud, et anda lähtepunkt tulevasele kunstipüüetele ja kunstiloomingule. Seda ülesannet püüabki täita T. Kadaka teos.

W. Durand: Lood filosoofia ajaloo I. Sokrates, Platon, Aristoteles.

Tõlkinud L. Anvelt. 4 pilti, 112 lk.

Tänapäeval ei taheta nagu uskuda, et meie elu oleks veel sidemeid ammusurnud antiikajaga, seda üllatavam on leida, et tolle aja mõtted elu põhiküsimustest on praegu sama värsked, kui nad olid ligi 2500 aastat tagasi, et nad senini oma suuruselt on ületamata. Harva on keegi filosoofiat nii elavalt loetavaks osanud teha kui W. Durant, kelle teos Ameerikas saavutas määratu menu.

A. Klumberg-Kolmpere: Sport ja kehaline kasvatus.

Mida peaks igaüks teadma selle tähtsusest, erialadest ja ajaloo. 41 pilti, 112 lk.

Viimastel Olümpiamängudel saavutas Eesti üle maailma tugeva rahva kuulsuse. Tervis, tugevus ja osavus on rahva elujõu tunnused. A. Klumberg-Kolmpere teos on käsiraamatuks kõigile, kes tahavad kaasa minna maailmas järjest kasvava spordiliikumise ja mitmekülgse hoolitseda enda kehalise arenemise eest.

Elavat Teadust ilmub aastas 12 numbrit, à 100—120 lk. Aastakäigu hind Kr. 9.—, poolaastas Kr. 5.—, veerand-a. Kr. 2.75. Sama hinnaga võib ka saada vastav arv — 12, 6 või 3 eri raamatut. Üksiknumber Kr. 1.—, iluköites Kr. 1.50. Aastakäigu tellimishinda võib tasuda osakaupa. Tellige raamatuid otse Eesti Kirjanduse Seitsilt!

Kirjutage tellimine rahakaardi lõigendite!

EESTI KIRJANDUSE SELTS

Tartu, Aia tän. 19, telef. 6-01, posti jooksev arve 20-36.

TALLINNAS, SEPTEMBER 1936

8. AASTAKÄIK

Juhan Sinimäe

HAIGLAS

Poolkitsas palat täis on nukrat raugust
ja kõike piimjalt valgustab laelambi kuul.
Meelõhnu ruumi kannab kevadine tuul
all akna õitsvast sirelite saugust.

Raudvoodis haige, kaeblik pilk täis kaugust
ja üha vaiksemini sonib pondund huul.
Broomkaaliga teelusikas on veelgi suul,
kuid varje see ei kaota silmaaugust.

Arst vaikselt liigub, kummardub poolloodi
ja õde tummalt põlvitab ees voodi.
Käed sinetavad, luised jalad külmuva raud.

Siis väsind liikmed sirguvad kui tiivad,
käed risti pannakse ja kinni silmalaud.
Nii sanitarid surnu kuuri viivad.

Andres Rennit.

„Mu meelen kuldne kodukotus...“

autori surma puhul

evis hiljem ka trükikoda, mida juhatas ja pidas Eesti iseseisvusaja esimeste aastateni.

Nagu kunagi ärkamisaegne tegelane, mil meie kultuuri- ja ühiskondliku elu väljad alles söödis seisid, tuli A. Rennitilgi rakendada paljudele aladele. Nii on jätnud ta seltskonnategelasena tugevad jäljed Tarvastu ja Viljandi seltsi-ellu, elanud kaasa kõigile tookordseile rahvuslikele algatustele ja üritustele, saatnud ajalehtedele kaastööd ja tegutsenud luuletajana. Eriliselt sõbrad olid nad viimase ajani varem surnud Viljandi lauliku Adu Reinvaldiga. Kuigi Rennit oma toodangus sõbra varju jääb — on nad ometi nagu ühtlaselt häälestatud oma luuleteemades ning käsitluses. Isamaa ja looduse lüürika — need on A. Renniti luule allikad ja inspireerijad.

Oma esikkogus „Sakala ööpik“ (1883) avaldab ta järgmises salmis otsekui oma südametunnistuse:

„Minu kõige kallim vara
Minu armas isamaa,
Ei sust lahku iial ära,
Ei sind iial unusta!“

Eesti noorsoole aga on südame lähidane üks Renniti Tarvastu murdeline laul. Seda lauldakse sageli, tundmusküllaselt ja hingega. See laul paneb elama igas rinnas kalli lapsepõlve mälestused, rõõmud ja pisikesed kurbused ning igatüki, läidetud selle laulu mõjust, tahaks haarata rändamissaud ning pimesi, kinnipigistatud silmi alata teed kohta — millest laulab Rennit:

„Mu meelen kuldne kodukotus,
Ma sageli näen und veel sest,
Kus õndsas esä kallis katus,
Mu varjas väikest latsekest...“

...Nüüd, suures vanaduses, lahkus oma igavesesse kodukotusesse noore hingega kaunisvaim. Kodumaa muld andis talle viimse eluaseme, mille järele ta oma lauludes sama härdalt igatsetes, nagu ta noorpõlve kaasaegne Lydia Koidulagi.

Et. Et.

Neil päevil, mil mälestasime aktustel ja ajalehe-ajakirja kirjutustes meie „Emajõe ööbikut“, Koidulat, ta 50. a. surmapäeva puhul — sulges vaikselt oma silmad Koidula kaasaegseid — Andres Rennit. A. Renniti vaimne pärandus pole kaugeltki võrreldav eesti rahvale Koidula omaga — kuid meil on ometi põhjust mälestada ja meele tuletada seda töömest, kes oma elumõtte ja sihi oma maiseks matkaks päris ajast, mida oleme õppinud heroiliselt hüüdma — rahvuslikuks ärkamisajaks.

Väga hõredaks on jäänud inimeste rida, kes tol ajal seisid aktiivselt luule- või avaliku elu põllul. Isegi nende read on hoopis harvenenud, kes noorukestena näinud või kuulnud meie ärkava hommiku püüdlikke mehi ja naisi. Üks niisugustest üksikutest Eesti rahvusliku ärkamisaja istutatud mändidest seisis meie mäenõlvakul — uue aja uute puude keskel — Andres Rennit.

Agas 3. sept. k. a. murdsid vanaduse sügise tormihood tema. Vaikselt sulges ta oma silmad Viljandi linnahaiglas riikliku kultuurkapitali pensionäärina.

A. Renniti elukäik oli lühidalt järgmine: sündis Viljandimaal 5. nov. 1860. a. Tarvastu vallas, Vaigu talupidaja pojana. Pärast vallakooli lõpetamist täiendas end iseõppimise teel — nagu paljud meie tooaegseist tegelastest. 1891. a. sai ta koha „Sakala“ toimetusse, kust hiljem siirdus Tartusse „Oleviku“ trükikotta. 1893. a. hakkas Viljandis raamatukaupmeheks,

Hõimupäeva puhul

Martti Ingman

Lähenev hõimupäev koondab jälle soome, eesti ja ungari rahvaid veetma oma ühise vara-ajaloolise mineviku mälestusi ning kõigile nähtavalt näitama, et veel aastasadadegi pärast võib vere hääl koguda killustunud hõimu eri kohtadesse laialipillatud liikmeid ühiseks tööks. Hõimupäev pole mingi eriline, ilma taustata pidustus, vaid see on nähtav väljendis aasta jooksul tehtud voiksest ja sitkest tööst, millesse see elulise osana — aheliku lülina — liitub.

Hõimutöö on juba selle lühikese aja jooksul, mil seda on võidud teha, koondanud oma ümber kõigis kolmes riigis püsiva, aktiivse löökrühma, kes päev-päevalt kasvades ja oma ülesandesse süvenedes on tagatiseks töö pidevale edule.

Ja mis kõige parem, see löökrühm koosneb suuremalt osalt noortest. Noorsoo päralt on ju tulevik, noorelt omaks võetud aated ja ideaalid jätavad tihti sügava jälje kogu meie hilisemasse ellu, selle arenemisesse ja suunda. Seega võime loota, et aktiivsele hõimutööle andunud noorsugu jääb tulevikus igas olukorras truuks oma aatele ja levitab seda hulkadele, kellele harrastused püüavad olla muutlikud koos aja eriwooludega ja kellele teadlikkuses on mõnda asja harilikult raske säilitada, kui seda mitte pidevalt ei korrata ja tuletata meele.

Allakirjutanu on isiklikult niivõrd lühikest aega olnud kokkupuutumises aktiivse hõimutööga, et mingi arvustamine seniseni tehtud hõimutöö võimalikest vigadest ja puudustest poleks lubatav. Tuleb rõõmuga konstateerida, et see töö, nagu seda võis eriti näha viimase kultuurkongressi ajal, hakkab leidma ikka rohkem uusi, praktilisi tegutsemisviise ja -alasi. Ükski aade — kui see tahab hästi edeneda — ei tohi jääda hõljuma pilvede peale, vaid peab tugevasti hoidma kinni maakamarast, arvestama tegeliku elu nõudmisi ja tingimusi. Hõimutöö vajab ka edaspidi oma töötajate ridadesse ja juhtide kohtadele inimesi, kel on „süda soe, aga pea külm“, kes on innustunud asjast, kuid kel on ühtlasi selge, praktiline tõelustaju, ja keda tegeliku eluga kaasaskäivad pettumused ei masenda.

Hõimutöö kaudu teevad Soome, Eesti ja Ungari tööd igaüks oma kultuuri kasuks. Meie ei unista suurriigi seisukohta kultuuri alal. Kuid „päikese kätte“ püüame ka meie, teades, et arenenud omapärane kultuur on iga rahva edu ja ühtlasi ta iseseisvuse säilitamise ilmingimatu eeltingimus.

Martti Ingman.

Ungari rahvakunsti mõningaid ürgelemente

Kui kõnelda meie kaugema hõimumaa — Ungari kunstist, siis on huvitav mõelda eeskätt neile kunstielementidele, mis ei ole seevõrra euroopalikud ja üldinimlikud kui võrra puht ungarlikud, iidselt rahvuslikud, millede sugemed ulatuvad eelajaloolistest aegade verepärimustesse.

Mida meie tänapäeval rahvuslikuks ideeks nimetame kunstis, oli keskajal näiteks tundmatu. Tänapäeval pöördub aga kogu maailma tähelepanu rahvakunstile. Kõikide kultuurrahvaste uurimused suunduvad sellel alal omade rahvapärimate avastamisele ja võõrmõjutuste lahutamisele algupärasest rahvuslikust loomingust.

Nimetatud tendents on ka kõigiti mõistetav, kuna otsides ühendust ürgeliselt puhtate rahvakunsti vormidega, läheneme sel teel rahva ürgvaimule, puutume kokku ürgesivanemate kõige primitiivsema ja otsesema mõtte- ja tundelaadiga, mis neid kauges suletud algkodus, kus liikumine oli väike, erisugustas ja lahutas naaberrihvaist.

Arvesse võtmata niisuguste uurimuste romantilisi lähtekohti, mis viimastel aegadel paljudes maades, näit. Saksas, Lätis j. m. intensiivset kasutamist leiavad jõuallikana rahvusliku enesetunde õhutamiseks jne., on neil uurimisel ometi ka sügavalt praktiline tähendus. Loomel sel teel alused, reeglid, hange materjali rahvuslikuks uudisloominguks, selle rikastamiseks, edasiarendamiseks ja sellele uue, algupärase suuna andmiseks ka tänapäeval. Olgu siis see materjal nii primitiivne, nii algeline ja napp kuitahes, ometi transformeerides seda läbi tänapäeva arenenud kunstniku tunnetuse, võivad need esile kutsuda temas vastavaid emotsioone, mis loominguusse juhituna võivad anda algupäraseid, eht-rahvuslikke vaimusünthesisi. Kõikjal on nüüd püüdnud avastada ja tabada rahva hinge ja see helisema panna loomingus. Selleks ei ole tarvis igakord maalida muinasangelasi, kirjutada ajaulgu, kasutada rahvavõlgu ja rahvapärimuste kujusid. Rahvuslik element uues tänapäeva kunstis võib nähtavale tulla ka stiilis, laadis ja vaimus, milles teos läbi viidud.

RAJA-AHO

„Velled“

Kui vaatleme allpool mõnd ungarilise rahvakunsti ürgelementi, siis huvitaks meid küll kõigepealt ka küsimus, millevõrra esineb selles motiiv, mis omased oleksid teistele hõimurahvaste, näit. eesti ja soome, kunstielementidele.

Nagu teame, puutus ungarilise hõim lahkudes oma algkodust, mis asus Kama, Volga ja Urali vahelisel maa-alal, kokku türki soost rahvastega, kes ei jätnud sügavat mõju avaldamata ungarilisele keelele, kultuurile, eluviisidele, kommetele. Kuid vaatamata aastasadu kestnud võõrale võimule ja võõrastele mõjutustele, on ungarilise rahvus suutnud säilitada endas tänapäevani üksikuid kunstiväljenduslikke riismehi, mida tohiksime pidada soome-ugri rahvaste ühisvarana. Ungarilise keel on säilitanud üksikuid keelendeid näit. sugulusastmete, arvude, kehaosade, kalastustarvete ja kalade nimetustes, mis muide selgelt vihjavad ta esialgsele päritolule ja asupaigale jõgedäärsetest maadest. Hiljem türki-tatari rahvastega kokku puutudes sattus ungarilise rahvus hoopis teistesse elutingimustesse. Veteta maastik ja võõraste rahvaste kombed kirjutasid ette ka ungarlastele teistsuguseid eluüldpidamise viise. Vaatamata geograafilistele muudatustele, mis lahutab ungarilasi juba aasta-

tuhandeid paikadest, kus ta oli alles kalas-
tusrahvas, leiame ungari kujutavas rahvakun-
stis ometi motiive ja riismeid, mis vihjavad
tagasi nondele ürgaegadele.

Teame, et praegune ungari rikkalik lille-
küllane ja värvirõõmus rahvakunsti ornament
on mõjustatud türki-tatari rahvaist. Soome
ning teiselt poolt ungari rahvaornamendi eri-
nevusi iseloomustab ilmekalt dr. A. Bän:

„Soomlaste kalduvused kujutavale kunstile
leiavad rikkalikku väljendust nende etnograa-
afilistes esemetes. Viimaseid iseloomustab tea-
tav klassikaline lihtsus, stiililoo võime.“ —
„Iseloomustavaimaks jooneks soome ornamen-
tikas on viimase olenevus materjalist, see on
kunstiline siirus. Rahvakunstnik ei taha
vaatlejat eksiteele juhtida. See omadus tingib,
et soome kaunistuskunsti iseloomustab nii
meeste puunikerdus kui ka naiste har-
rastatud kudumistöös geomeetriliste
mustrite ja kujundite tarvitamine, mis sugu-
rahvaste hulgas just soomlaste juures kõige
ilmekamalt esineb. See on kunsti materjalist
olenevuse loomulikuks tulemuseks, kuna näi-
teks kanga niidid kujutavad geomeetrilisi joo-
ni ja seetõttu kutsuvad esile geomeetrilise
süsteemi tarvitamise kudumistöös. Inimese-
looma- või taimekujude kasutamine on ena-
masti võõraste (rootsi, slaavi) mõjude tule-
mus, kuid soome maitsele on iseloomustav,
et ta ka neid kohandab geomeetrilisele süs-
teemile, muutes neid seetõttu ka stiilikamaks.
Ida, peamiselt slaavi tekstiildekoratsiooni see-
vastu iseloomustab kaunistuste maalimeenutav
tehnik, kunstimenetlus, mis eeldab suhteli-
selt hilja leitud pintslikäsitust. Pintsli tar-
vitamine hävitab materjalist tingitud piirid:
kangal niitide, puul kiudude arvestamise va-
jaduse, ja avab tee piiramata võimalustele,
mis jubib juba kõrgemasemelise kujutava
kunsti menetlusile. Pintsli avab ukse mitme-
sugustele väljasttulevatele mõjudele, mis aja-
jooksul maha suruvad rahvakunsti algupä-
rase iseloomu.“ Ning ungari rahvaornamendi
iseloomustuseks: „J. Huszka koondab oma
uurimistulemused kahte teesi: 1. „Ungari or-
namentika elemendid moodustavad üksteise jä-
rele asetatuna ridu või kasvavad taime kom-
bel välja ühest kesksest teljest või kujuta-
vad roose, mis asetsevad ühe keskpunkti üm-
ber (lhk. 171); 2. „Kõige arenenum ning täht-
sam kaunistusmotiiv meie ornametikas on lil-
lekimp, mis osutub lähtekujuks ka siis, kui
on vaja katta mõnd suurt pindala. Rida ja
lillekimp on meie kõige enam väljaarenenud
kaunistusgruppid.“ (lhk. 176).“ Need teesid näi-

tavad kujukalt, et ungari ornamentikat ise-
loomustab — tõenäoliselt idast tulnud mõju-
tustel — selle kokkuseadev ehitus, mosa-
iiksus, samuti kui meie türki tõugu rahvaste
mõju all tekkinud ühestroofilisi rahvalaulegi.

Läbi vaadates ungari rahvakunsti-uuringute
tulemused, jõuate veendumusele, et siin esi-
nevad kõikjal kahe algupära pärimused. Va-
na soome-ugri pärandus — geomeetiline
kunstikäsitlus, mida ungari keeles nimetatakse
joon- (vonalas) tikanduseks, on küll püsinud,
kuid tagaplaanile jäämas võõrast algupära —
pintslitehnikat meenutavate motiivide kõrval.
Kuid fakt, et geomeetrilist tehnikat eelista-
takse just kõige väljapaistvamais rahvakunsti
tulipunktes, näit. Kalotaszeg'is ja Sarköz'is,
on küllalt ilmekaks tõestuseks selle kõrge-
st vanusest. Täheksan veel kord, et pintsli tar-
vitust meenutavad figuurid on sündinud maali-
kunsti jäljendamisest. Säärastena vastustavad
nad lihtsust, ja arenenud maitsega inimesele
on nad seetõttu teisejärgulise väärtusega.“
Lisaks neile geomeetrilistele mustritele, mis
esinevad maaliliste kõrval ja mis kuidagi on
sugulaslikud soome ja eesti mustritega, leiame
prof. A. Solymossy andmel Ungaris paiku,
kus vanad matmiskombed ja sellega seoses
olevad hauakaunistamisviisid jällegi viitavad
sugulusele ugri rahvastega, kuna need on tera-
valt spetsiifilised.

Ugrilaste juures esineb komme säilitada
pealikute puust valmistatud surnujäljendeid,
et abivajajad võiksid pöörduda pealiku poole
ka pärast tema surma. Hiljem on arenenud sää-
raseist puujäljendest haudade mälestusmär-
gid. Kuna ugrilased olid kalastaja rahvas, esi-
nes neil ürgaegadel mälestusmärgina haua
püstitatud paadipool. Kui tarvitama hakati
eelpool nimetatud puust väljanikerdatud in-
imese näo kujutusega piklikke laudu haua
mälestusmärgina, anti ka neile väljatahumisel
paadi kuju, mille ülemal osal inimnäo kujutis.

Nüüd on üllatav just see, et Ungaris veel
tänapäeval mõnes maakoikas esineb kalmis-
tutel niisuguseid paadikujulisi hauamonumen-
te, mille ülemisele osale on tahatud sisse
umbkaudselt mõned täkked ja lõiked, millest
vaid tegija teab, et see kujutama peab inim-
nägu. Nagu piltidelt võib silmitseda, mõjub
niisugune süstakujuuline hauasammas väga
omapärastel ja on üks ugri rahvaste ürg-
skulptuuri algupäraseid nähteid ja pärimusi.

Oleks meilgi aeg lähemalt tutvuda soome-
ugri rahvakunsti elementaarsete väljendustega,
et nende kaudu tulla lähemale ka meie rahva
ürgvanale vaimule ja hingelaadile.

Vanade kommete austamisest ja uute kujundamisest

Noorte vaimne areng seisab kasvamises ja täienemises, teadmiste omandamises ja võimete kujundamises. Noorte loomingu sihiks on arenemise tagajärjel kasvanud vaimujõudude tegevusel ja kujunenud võimete loomingu protsessi teenistusse rakendamisel luua uut, head, ilusat ja väärtuslikku, — luua vaimseid väärtusi, mis rikastavad, kaunistavad ja õilistavad vaimset elu, tõstavad ja süvendavad kogu rahvuskultuuri, ning saavutada võimalikult suuremal arvul majanduslikke väärtusi elu üldise heaolu kindlustamiseks ja uue vaimse loomingu võimaldamiseks.

Elu üldine areng ja noorte tegevus on seega uue loomine ja elu täiendamine. Aga seejuures ei võiks see uue loomine toimuda lahus olevikust ja minevikust, vaid oleviku olukord on selle loomingu alus ja mineviku saavutused ja väärtused on selle loomingu suuna näitajad ja oma põhialustes ka sisu andjad. Ka eluviiside ja kommete alal toimuks see nii. Ka siin ei võiks noored hüljata ilusaid vanu kombeid ja inimpõlvede kestusel kujunenud kõlblaid eluviise ega asetada neid kiirelt uutega, mis nähtud juhuslikult või millest on loetud raamatuist, vaid ka siin peaks uue loomine toimuma oleva alusel. Aga mitte ainult uue loomine ei pea toimuma vanade kommete alusel ja nende mõtte valgusel, vaid ilusaid vanu kombeid on vaja tunnustada ja austada, sest nad moodustavad mineviku kalli päranduse ja osa meie rahva hingest ning seega osa ka meie eneste sisemaailmast.

Ilusad vanad kombed ja head eluviisid on kujunenud ja kasvanud mitme põlve kestusel. Meie ei tea nende loojaid; meie ei saagi seda teada, sest nad ei ole kujunenud ühe või üksikute rahva poegade või tütarde tegevuse või tahte tulemusena, vaid neid on kujundanud rahva suured hulgad vastavas maakonnas mitme põlve kestusel või

rahvas kogu oma tervikus. Nende juured on peidetud kodumaa mullakihtidesse. Nad on kasvanud rahva loomingu, rahva hingest ja rahva omapärsustest. Nad on läbistanud paljude põlvede elu ning kandnud paljusid põlvi eluraskustes vastu ilusamale tulevikule. Aga seega on nad saanud ka meile pühaks päranduseks, mille ees oleme kohustatud seisma sügava hardumusega ja aukartusega.

Ilusad vanad kombed ja head eluviisid moodustavad kirjutamata ajaloo. Neis avaldub meie rahva omapära. Eelmised põlved ja rahva kangelased vaatavad neist meile vastu ja tervitavad meid nende kaudu ning sisendavad meisse vankumata usku ja kindlat lootust, virgutavad meid asuma uute jõududega ülesehitavale tööle kodumaa pinnal ja hindama rahva omapära kui asendamatu väärtust. Ilusates vanades kommetes elab eelmiste põlvede hing ja vaim ning peegeldub meile kogu nende vaimumaailm.

Ilusad vanad kombed on sageli teenäitajad elus, elu edendavad, elustavad ja õilistavad tegurid. Aga nad on sageli ka pidurdajaiks elu vooludes ning võimaldavad põsisvalt ja kõikumatult seista elu tuultes ja tormides. Aga noortele on just vaja õigeid teenäitajaid ja elu õilistavaid tegureid. Noortele on vaja ka tegureid, mis paneksid neid seisatama ja mõtlema elu kiirtes vooludes enne uute sammude astumist. Head vanad kombed ei luba mõtlemata tormata ja võtta tõena iga uut hüüdsõna ja ilusana iga moeuidist, vaid viivad noorte mõtteid ka minevikku ning avaldavad, et uue loomine põhjenegu oma rahva minevikul ja oma rahva omapäral. Head kombed kindlustavad noorte olemasolu, nende jalgealust elu tuultes ja tormides.

Ilusad vanad kombed kannavad meid elus ja meie kanname neid edasi järgnevatele põlvedele. Nad seovad meid minevikuga ja järgnevaid põlvi meie-

BERNHARD KANGRO

Ohtlik õhtu

All laial soisel niidul
magab udu vormitu loom;
verevõie on uksepiidul,
musti marju korrutab toom.

Kui õhtu langeb su turja,
oled vetikais soistuv tiik.
Kuigi hää oled, kasvatab kurja
sinus eluga mängitud viik.

Käid ärevalt kikivarvul,
justkui nuga hoiaksid peos.
Kätkeb ääretu suurel arvul
sinus kuritegusid eos:

Sils rebenend pilvede veerik
lohab üle kui murtud tiib,
ja sind kisub süvenev keeris,
mis su otseteed põrgusse viib.

N. KUMMITS

„Puhkus“

ga. Heade kommete ja ilusate eluviiside kaudu elavad eelmised põlved edasi. Samuti heade kommete ja ilusate eluviisidega jäädvustab end olev põlv ja elab edasi tulevikus. Inimestes on tung luua püsivaid vaimseid väärtusi, soov end jäädvustada, edasi elada vaimselt ka pärast oma surma igaviku sihis. Oma elutööga ja selle tulemustega jäädvustavad inimesed end ja ehitavad omale elavaid mälestusmärke, kustumatuid mälestusi, mis kantakse edasi põlvest põlve. Rahva terve inim-põlv elab edasi oma tegudega ja oma loomingu tööga. Aga inimesi ja inim-põlvi jäädvustavad ka need elureeglid, mille järgi nad on toimunud oma elus ja tegevuses, milles on väljendunud nende vaimsed püüded, mida nad on pidanud pühaks. Need elureeglid ongi head kombed ja ilusad eluviisid, mis on õilistanud omavahelisi suhteid, milles on väljendunud nende inimlik armastus, mis on liitnud inimesi üheks kooskõjaliseks perekaks.

Eelmiste põlvede elutöö kestusel kujunenud head kombed ümbritsevad kogu meie elu. Nad avalduvad isiklikus elus ja perekondlikkudel sündmustel. Nad etendavad suurt osa inimeste igapäevases elus, — meie elu ja tegevus toimub heade kommete kohaselt, kuigi meie seda ise nagu ei märkagi, sest on ju teretaminegi ilusaid kombeid, mis

on kujunenud kauges minevikus ja mis on edasi kantud põlvest põlve olevikuni ning mida olev põlv omakord kannab edasi tulevastele põlvedele.

Vanu kombeid tarvitatakse sageli põllumajanduslikus tegevuses, — kündmisel, külvamisel ja lõikamisel. Vanade kommete jõud viivad meid jaanitulele, kadri- ja mardipäeva pidamisele ning osavõtmisele teistest rahva elus tähtpäevadeks kujunenud päevadest.

Ilusate vanade kommetega saadab isa oma poega kaugele eluteele või raskele ja hädaohtlikule tegevusele, nagu kalapüük merel tuultes ja lainetes. Samuti ilusate kommetega saadab ema oma tütart vanemate kodust iseseisvale perekonnaelule. Önnesoovid, õnnitlused, annetused mälestuseks, põlvest põlve edasi antud ja seega pühaduseks kujunenud esemete üleandmine neile lahkuvaile lastele, — kõik see loob ülendavaid silmapilke ja jätab kustumatuid mälestusi. Kõiges selles on palju valgust ja soojust.

Seepärast ei võiks ka noored hüljata häid vanu kombeid, vaid noorte ülesandeks oleks austada neid kombeid ja juhtida oma elu nende kommete kohaselt. Inimesed, kes ei austa vanu kombeid, kes ei toimi nende kohaselt, muudavad ise oma elu maisemaks ja igapäevasemaks. Inimene, kes unustab

vanu kombeid, on ise ära andnud osa mineviku kallist pärandusest ja muutunud kehvemaks. Ilusate vanade kommete eemaldamisega kaotab inimene tükikese oma rahva loomingust ja oma vanemate ja esivanemate hingest ning nende pühadustest.

Austades ilusaid vanu kombeid ja toimetades nende kohaselt oma elus ja tegevuses ei või aga seisma jääda loominguline tegevus üldise elukorra ja eluviiside kujundamisel ega seega ka kommete alal, vaid vaja on kujundada ja luua uusi kombeid. Luua neid vanade ilusate kommete alusel, muutes ja täiendades neid vastavalt elu üldisele arengule ja sellest tingitud ilu- ja elunõudeile. Kujundada ka otseselt uusi kombeid elu rikastamiseks ja kaunistamiseks.

Inimeste vaimne looming, soovid ja tunded ei avaldu ainult sõnades ja tegudes, vaid ka nende teguviiside kaudu, milledega neid soove ja tundeid väljendatakse, ja sellest inimese poolt omaks võetud üldisest olukorrast, millele ta alistub ja mida ta õigeks peab. Teiselt poolt inimesele kõnelevad palju ilusat, armsat ja ülendavat mitte ainult omaste poolt avaldatud tunded ja soovid, vaid ka vastavad esemed, mis on seotud nende nimega, tegevusega või avaldatud tunnetega. Esemel elustavad mälestusi, soove ja tundeid; esemete kaudu jäädvustame oma tundeid ja soove. Seepärast on vaja kujundada uusi ilusaid kombeid, väljendada neid teguviisides ja jäädvustada neid vastavate esemete kaudu.

Nimetame siin ainult üksikuid ilusaid kombeid, mis võiksid kujuneda eriti noorte püsiva tegevuse tulemusena. Perekond on ühiskondliku elu aluseid. Perekonnas on ühendatud minevik, olevik ja tulevik. Kodu on rahva süda. Lapsepõlve ilusad mälestused ei või kunagi kustuda ega perekonna vaimsed jõud väheneda ja kõlblikud sidemed nõrgeneda. Kas ei oleks aga selleks vaja ka mingit välist märki või tunnust? Kas ei oleks soovitatav luua igal perekonnal omale perekonna-märk? See on küsimus, mis kerkib päevakorraks üldse, eriti aga noorte ette, kes on alati uue otsijaid ja ilusa loojaid. Meie ei saa ega ta-

hagi siin seda küsimust kohe lahendada, sest seda tuleb veel palju kaaluda ja selgitada põhimõtteis kui ka teostamise üksikasjades, vaid ainult püstitada see küsimus mõttevahetuks ja teha seega selle perekonnamärgi kui ilusa eseme ja sellega seoses olevate kommete loomine ühiseks ülesandeks. Perekonna-märkide loomisega ei laenaks meie midagi endiste aegade võimukandjailt, vaid uuendaksime ja elustaksime seda, mis meie rahva eelmistel põlvedel on juba olnud. Meie teame seda oma rahva ajalooost, et eelmistel põlvedel olid olemas omad peremärgid, mis kohati on säilinud kaasajani. Neil peremärkidel oli oma mõte ja ka praktiline tähendus. Perekonnamärkide loomisel meie lähtuksime nendest meie rahva peremärkidest, kuid annaksime perekonnamärkidele uue mõtte, sügavama sisu ja ulatuslikuma tähenduse kui ka teistsuguse — kunstipärasema kuju.

Perekonna-märk on perekonna ühtluse tunnus, perekonnavaimu väljendaja, esivanemate ja neist võrsunud perekonna pühadus, ajalooline väärtus, rõõmu ja kurbuse kajastaja, julgustaja eluvõitluses ja virgutaja elutöös. Perekonnamärk oleks aukohal kodu seinal. See märk leiaks aset ka perekonnast võrsunud perekondade kodudes. Vanem poeg päriks perekonnamärgi algkujul, kuna aga teised lapsed saaksid selle märgi teisendi (selle märgi järgi valmistatud uued märgid) tarve või soovi korral mõnesuguste täiendustega. Seega kujuneks perekonna-märk suguvõsa-märgiks. Kodust lahkuv iga poeg ja tütar saaks kaasa perekonna-märgi, kusjuures see perekonna-märgi andmine toimiks õnnitluste ja soovidega ning vastuvõtmine töötustega. Need oleksid hinge ülendavad hetked. Sellest jääksid ilusad unustamatud mälestused. Perekonnamärgiga võtaks kodust lahkuv poeg või tütar kaasa osa oma kallist kodust ja kindlustaks enese kodu ja vanemate armastust. Perekonna-märk tuletaks lahkunud poegadele ja tütardele nende uues elukohas alati meelde vanemate ja vanemate-vanemate elutööd ja ärataks ühtekuuluvuse tunnet.

Kaasajal toimub kodude ümbruse

korraldamine, muu seas ilupuude ja -põosaste istutamine. Seda on soovitatud, see on tunnustatud tarvilikuks. Tegevus sellel alal peaks veel enam laienema ja kiiremini edenema, et kodud omandaksid ilusa, meeldiva ümbruse. Töö sellel alal ei lõpe aga kunagi, vaid tehtud tööd on vaja täiendada. Siin kerkib jälle võimalus kujundada uusi kombeid, luua esemeid, mis peale vastavuse välise ilu nõudele tuletaksid meelde perekonna ja tema üksikute liikmete elu tähtpäevi ja suursündmusi. Võiks kujuneda selline komme, et nendel tähtpäevadel ja suursündmustel istutatakse ilupuid nende päevade ja sündmuste tähistamiseks ja perekonna liikmete austamiseks ja nende elutöö tunnustamiseks. Sel puhul peegeldaks koduaed ja koduümbrus kodu ja perekonna või suguvõsa ajalugu. Igal niiviisi istutatud puul oleks peale välise ilu oma ajalugu, oma sügav mõte; igaüks neist puudest kannaks edasi olevate põlvede elu ja elutööd järgnevatele põlvedele. Samuti peaks kujunema ilusaks kom-

beks ka ilupuude istutamine koduaeda rahva elu suursündmuste puhul. Selle teostamisel kajastaks koduaed ka rahva ajalugu ning avaldaks järgnevatele põlvedele, kuidas eelmised põlved oma kodudes on aktiivselt kaasa elanud rahva suursündmustele ja neid jäädvustanud.

On võimalusi luua ka teisi uusi ilusaid kombeid; elu viib sageli ise sellele loomingle. Nimetame siin näiteks raamatute annetamist perekonna-liikmete elu tähtpäevadel, vanemate austamine sünnipäevadel, vanemate mälestamine nende surmapäevadel j. t.

Sageli kurdetakse, et elu olevat tühe-külgne, et elus olevat palju igapäevast. Aga kui see nii tundub, siis ometi on võimalik muuta elu sisukamaks, asetada igapäevast ülendavate hetketega ja ilusate päevadega. Elu õi-listamine ja sisustamine, elu vaimse-maks, huvitavamaks, kõrgemaks muutmise on meie võimistes ja ka meie ülesanne. Uute ilusate kommete kujundamine on üks võimalusi selle üles-ande täitmiseks.

SASS VIIGISALU

KAKS LUULETUST

Melankoolne

Kui hõbekarvu padjal jätab paruk, siis öelda võid: ma olen juba rauk. Võid surnukirstu ärra osta varuks, et matusarveisse ei tekiks auk.

Võib tervitada igat surnurongi ja halli kaabut kergitada peast. Sest pandaks sindki varsti külma kongi ning leinav hobune Su hauda veab.

Hommikusi mõtteid

*Vaevu tuigerdas hommik joobnuna ööst,
kaenlas veriseks suudeldult koit,
pää haarat õhballade hämarast vööst
ja silmad avali hoit.*

*Suus kutsele vastuseks kajanev hõik,
mille neelavad tundmatud teed
ja kauged kohinad tagasi töid
ta tuulise õhtu eel.*

*Kas kõrvu sosinad peituma jäid —
ei tüdind neist erutet aim,
ja nooruse vallatlust ihkavais päis
uus igatsus alguse sai.*

*Taas hommik tuigerdas joobnuna ööst,
silmis palava päikese kirk —
ei haaranud meeli pulbitsev sööst
— vaid uue alguse hirm.*

*See mu põleva päikese külmetuv laul —
laul hommiku verises aos.
Mu päikesel valmistet kauguses haud,
haud rajus ja vihmade saos.*

G. KALKUN

SPORT KASVATUSVAHENDINA

Meie ajastu on spordiliikumise võim-
samate edusammude tunnistajaks. Ei
ole enam nurka ega kolgast, kuhu ei
ole ulatanud spordiliikumise katsesar-
ved. Ka meie väikesel kodumaal on ar-
vatavasti teostunud kindel ümberhin-
nang spordiliikumise kasuks. Sport on
tulnud rahvale lähemale, on muutunud
vajaduseks. Sport on viimasel ajal,
eriti Berliini olümpiamängude tõttu,
tõstnud tunduvalt meie rahvustunnet.
Ühe sõnaga, meie oleme jõudnud spor-
diliikumisele massiliselt palju lähema-
le kui aastakümned tagasi. Juhti-
vates ringkondades arutletakse küsi-
musi, kuidas minna edasi — kuidas
rajada spordiliikumise suunda nii, et
ta avastaks oma väärtused laialdase-
matele hulkadele. On kavatsusel kaasa
tõmmata spordiliikumisele kogu meie
noorsugu. Üld noorteliikumise organi-
seerimisele on asunud ka Haridusmi-
nisteerium, mis laseb oletada tõsise-
maid järeldusi ja suuremat edu sel
alal. Praegune moment omab erilise
tähtsuse sihtide seadmisel ja põhimõ-
tete rajamisel — sellepärast on hä-
davajalik, kui hetkeks peatuksime
ning võtaksime kontrollimisele omad
seisukohad spordiliikumise põhimoti-
vides. Õigetest seisukohtadest on
ka edaspidine spordiliikumise edu. Ju-
hid ja sportlaskond — kas oleme ise
teadlikud omis sihtes? Kas rajame
oma tegevuse kontrollitud alustele või
lihtsalt „vilistame” kaasa spordiliiku-
misele, ilma mõtlemata. Siinkohal to-
hiks ütelda, et oleks meist suurim ek-
sisamm minna kaasa mõtlemata, ilma
et seaksime spordiliikumisele omi nõu-
deid — eriti veel nüüd, mil spordi-
liikumine on võtmas noorte suhtes
kindlamaid vorme.

Vaade, nagu oleks sportimine ots-
tarbetu ajaraisk, tohiks vist küll esi-
neda teadlikes ringes muuseumi ese-
mena. Sellest annab kõige paremat tun-
nustust meie seltskonna suhtumine
spordisse. Kuid ei saa ka silmi kinni
pigistades minna mööda spordiliikumi-

A. KAASIK

„Poksija“

ses esilekerkinud pahedest ja aina too-
nitada vana kulunud lauset: „terves ke-
has terve vaim”. Ei tohi võtta kunagi
vääramatut tõena ja kasutoova teguri-
rina paljast spordiga tegutsemist, na-
gu peaks selle järeldusena spordiga
tegelev isik juba iseenesest kasvama
terveks ja kõlblikuks ühiskonna liik-
meks. Mitte paljas spordiga tegelemi-
ne ei anna soovitavaid tagajärgi, vaid
kõik on sellest, kuidas tegeletakse.
Iga organisatsioon ja liikumine on ilus
omis põhimõtteis, kui suudetakse anda
tegelikus elus neile põhimõtetele vas-
tav väljendus. See on võimalik siis, kui
sportjuhtkonna ja juhitavate vahel va-
litseb ühine arusaamine taotlevatest
sihtidest ja radadest, mis viivad nende
sihtide poole. Spordiliikumine tahetak-
se viia noortesse. Meie koolide keha-
kasvatuse juhtkond töötab aastaid rau-
gematu tahtega abistada noorsugu
suurima kasvatusliku vahendiga, mis

on leidnud terves maailmas tunnustust — see on sport — kehakasvatustlik liikumine. Tagajärjed meie rahva tervislikus ja kasvatustlikus tõusus ei jää tulemata, kui meie noored ja seltskond tulevad kaasa, omades õigeid ja kehaliskasvatuse juhtidega ühiseid arusaamisi spordist kui kasvatustegurist. Kõneldes spordist kui kasvatustvahendist ei saa minna mööda elementaarsetest mõistetest, millele on ehitatud kogu kasvatusteadus, sellepärast katsume rakendada sporti neile mõistetele vastavalt. Igalet meist on päevselge, kui vajalikud on meie rahvale tugevad, ellu positiivselt suhtuvad isikud ja kui leiduks vahend sarnaste isikute kasvatamiseks, siis ei jäta küll keegi vähegi mõtlej kasvatata seda kasutamast.

Jälgime üldjoontes, kuidas käsitleb kasvatusteadus inimese iseloomu arengut, ning katsume seda kanda ka spordile. Kõik tugeneb harjutamise või õppimise printsiibil. Elus oleme iga päev asetatud mitmesugustesse olukordadesse, milledele reageerimine kas otstarbekohaselt või jälle teeme vigu. Oleneb sellest, kuivõrd omame kogemusi just sarnaste ehk samalaadsete olukordade lahendamises minevikus — kuivõrd omame vastaval momendil vaimset ja füüsilist tasakaalu antud olukorra otstarbekaks lahendamiseks. Täpsemalt ütelduna oleks õppimine või harjutamine teatud kiirelt töötava ühendusvõrgu loomine meie närvisüsteemis — mille ideaalseks töötamisviisiks oleks momentaalne reageerimine meile soovitud suunas igas ettetulevas olukorras ja, mis ei tohiks piirduda üksnes välise avaldusega, vaid oleks ka seotud tundega. Edasi ütlevad kasvatusteaduse põhialused — me peame vastavat tegevust pidevalt kordama, kui tahame jäädvustada tema mõju püsivaks. Eriti tuleb pidevalt korrata neid avaldusi oma toimingutes, mis aitavad kaasa positiivsete iseloomujoonte arendamiseks. Ühtlasi peame hoiduma harjutamast ettetulevas tegevuses neid olukordi, mis viiks negatiivsete iseloomujoonte arendamisele.

Paljud võivad väita, nagu oleks see iseenesest väga selge ja lihtne. Aga selles just seisabki raskuspunkt, et see

ei ole nii lihtne kui arvatakse, ei üldkasvatustsüsteemis ning veel vähem spordis kui ka kodus. Kas ei anna meil koolides nii mõnigi, vägagi hääde sihtidega antud matemaatika kirjatöö nii mõneski õpilases otse vastupidiseid tagajärgi — asetades teda olukorda, mil mahakirjutamine teise pealt on vältimatu, et ainult saavutada rahuldav hinnang. Kui palju oleks neid näiteid igapäevases elus nii kodus kui ka spordis. Siin on nüüd raskuspunkt, kus kasvatataja — sportjuhi käsi ja kogemused asuksid tegevusse. Kui räägime iseloomust, hääst või halvast, siis mõtleme isiku iseloomu, mis on seltskonna arvamusega püstitatud momendil standardina.

Ei saa asuda iseloomu arendamisele mingi vahendiga enne, kui oleme vaadelnud inimese iseloomu kujundavaid mõjutusi. Iseloom, olgu ta häa või halb, on mõjutatud järgmistest teguritest: pärivusest, tegevusest ja ümbruskonnast.

Pärivus määrab küll teatud mõttes inimese arenemise piirid — kuid need on nii kauged ja laiaulatuslikud. Inimene omal kõige paremal tahtel, tervel eluajal, ei suudaks neid varasalvi tühjendada. Sellepärast tohiks täiesti ära jääda kartus, nagu jõuaksime arenemispriideni välja, mis on pärivusest ette kirjutatud, kuhu siis minna? Pärivuse kaudu omab inimene instinktilised algkalduvused, millised omakorda annavad isikule tema edaspidises elus ja tegevuses vastavas suunas tõuke. Siin võiks veel arvesse tulla rassi ja rahvuse päritolu.

Kui tahame jälgida edaspidi spordi kui kasvatustvahendi mõju inimesele, siis ei ole üleaarune tutvuneda ka nende instinktiliste algkalduvustega, millistel tohiks olla põhjanev tähtsus igale sportijale.

Inimeses pesitseb tung võidelda oma olemasolu eest. See võib vildaka kasvatuse mõjul kujuneda välja hoolimatuks ja tooreks tülinorimiseks või teravaks sõnadega pääletikkumiseks. Võib aga ka areneda välja terveks võistlusiseloomuks nii intellektuaalsel — kui ka spordialal.

Inimese hirmutunne on ühenduses enesealahoju instinktiga. Siit tekib

K. LIIMAN

„Poiss gitarriga“

tahe end hoida kõrvale kõigest, mis võiks sünnitada kannatust — valu.

Vildak areng võiks anda meile nõrke, kartlikke iseloomi, kuna õigel ajal astudes vahele saaksime julgeid, enesekindlaid iseloomi.

Arendades inimese ühiskondliku kooselu instikti õiges suunas, saaksime isiku, kes on soovitatav ja sobiv ühiskonna liige ja kes oskab omi tarvidusi ja nõudeid kooskõlastada kaasinimeste omadega.

Ja lõpuks eneseväljenduse instinkt — võiks ühelt poolt areneda äärmiseks haiglaseks egoismiks. Kuna teisest küljest võib teda viia välja tervele enesest lugupidamisele, mis ei lase kerki esile ühelgi tundel ega selle väljendusel, mis võiks mõjuda mahakiskuvalt üldsuse poolt tunnustatud isikuväärtuse mõistele. Need neli instinktilist kalduvust on omased igale inimesele, ehkki neid oleks raske puhalt kujul vaadelda ühe isiku juures. Need on algjõud ja nende arenemine vastavas suunas kujundab inimese tegevuse ja iseloomu.

Teine suurim tegur inimelus on tegevus. Tegevuse kaudu läheb ainukene tee kasvatusse ja haridusse. Tegevus on kõike sisaldav mõiste. Ta ei

mõjuta ainuüksi liikumishärvide reageerimisi, vaid mõjutab ka kogu meie pääaju assotsiatsioonide kesksusi.

Järjekindla tegevuse kaudu harjutame kõiki ülalnimetatud inimese instinktilisi kalduvusi, ning kasu või mõju iseloomu arenemisele, soovitud suunas, oneneb harjutuste rohkest ja järjekindlusest, mis lõpptulemusena väljendub soovitava iseloomujoone tugevnemises ja mittesoovitava nõrgenemises.

Viimane suurem tegur inimese iseloomu kujunemisel oleks ümbruskond ja eriti inimelement ümbruskonnast. Ümbruskonna mõju isikule avaldub ühiskonna juhtide ning igasuguste ühiskonda suunivate moraalsete jõudude ja tõekspidamiste näol. Kokkuvõttes näeme, et aluspõhi — instinktilised kalduvused on päritud; nende arendamise põhimõte õigeks väljenduseks peitub järjekindlas harjutamises ja kunstis esile manada ainult neid instinktiliste kalduvuste väljendusi, mis moodustavad positiivse iseloomu.

Seni kui kasvatusseadus rajaneb juhtivuse põhimõttel tegevuse kaudu, millised ainult ei looks suuremaid võimalusi isiku instinktiliste kalduvuste arendamiseks, vaid millised tooksid ka esile suuremaid ja pidevamaid isikuvahelisi kokkupuuteid — seni oleme sunnitud valima tegevuse mooduseid, mis suurimal määral täidaks ülalmainitud ülesannet.

Lähemalt järele kaaludes näeme, et sport ja võistlusmängud annavad kasvataja kätte piiramata võimalused noorsoo kasvatusel alal. See on viimasel ajal osutunud üldtunnustatud tõeks.

Spordis ja võistlusmängudes kerkiavad kõige kujukamalt esile inimese instinktilised algkalduvused nagu ürgvõitlusinstinkt oma olemasolu eest; leiab aset enesealalhoidu instinkt ühes meeskonda või ühiskondlikku rühma kuuluvuse algmõistega ja lõpuks sportmängudes avanevad laialdased võimalused isiku eneseväljenduseks. Siin oleks kasvataja — sportjuht asetatud arsti seisukohta, kes oma arsti võimeid saab näidata alles siis, kui ta on suutnud teha haige suhtes õige diagnoosi. Samuti peab suutma tagajärjekalt kehakasvatusjuht sooritada

oma ülesannet juhitava iseloomu arendamises siis, kui juhitud on end väljendanud igakülgse spordis ja võistlusmängudes omis instinktilistes algkalduvustes — alles siis saab teadlik juht anda tunda oma juhtivat kätt. Laialdased teadmised ja kogemused omal alal ning sõbralik ja usaldustäratav vahekord oma kasvandikuga ja lõpuks noore ürgjõuline huvi vastu loovad kehakasvatuse juhile erakordse juurdepääsevuse võimaluse juhitudale, mis omakorda tagab parimaid järeldusi noore iseloomu arendamises.

Nii kehakasvatuse juht kui ka iga sportlane peab olema teadlik, et võistlusmäng on võitlus, mida võib täielikult võrrelda ühiskonnas eluvõitlusega, kus samuti kerkivad esile kõik inimlikud instinktilised kalduvused. Elus õpetab elu ise ja see õpetus on nii sagedasti väga valus. Kui aga miniatüüres „eluvõitluses“, milleks võiksime nimetada sport-võistlusmänge, on omatud õige juhtivuse all vastavad kogemused; kus inimese mina on käinud läbi nii võitude ja kaotuste puhastustest, kus inimene on õppinud tundma ja austama sportvõistluste kirjutatud ja kirjutamata seadusi, siis omab ta ka võimet, selgroogu ning suuremaid eeldusi eluvõitluses astuda üles väärika ühiskonna liikmena, kes ka isegi mõttevastasena leiaks austust ja tunnustust oma kaasnimeste poolt.

Olles lühidalt vaadeldud sporti, eriti just võistlusmänge kasvatusteaduslikust seisukohast, leiame, et laiaulatusliku ning kindla organisatsiooni, hää juhtimise ja pideva arstliku kontrolli juures, ühes elamistingimuste paranemisega võiks sport osutada üheks parimaks vahendiks meie noorsoo tervisliku taseme tõstmises. Ja siis, kui aluspõhi tugev, ning spordiliikumine on läbi imbutatud massiliselt, ei tarvitse enam karta ka niinimetatud „rekorditamist“, mille suhtes praegugi veel ollakse valearvamisel. Kui meil mõnikümme aastat tagasi ilmusid üksikud autod, siis oli see luksuse ja mõnigi hobusejõu pooldaja vaatas pilkavalt uustulnukale, tundes teatud kahjurõõmu, kui nägi veel mitteviimistletud konstruktsiooniga masinat mingi rikkete tõttu teel stoppavat. Sa-

muti võis vaadata üksikule sportlasele — rekordimehele, kes oli kui valge vares teiste hulgas, kes ilma õige juhtivuse ja järelevalveta — tõesti omapead harjutades oli suutnud tõusta rekordini, kuid sellejuures oli jätnud oma tervise. Kirjanik või mõni teine vaimukultuuri tippsaavutuse mees ei ole sugugi imeasi, kui rahva kultuurne üldtase on kõrge. Samuti ei tohiks olla ka rekordimees siis enam imeasi, kui rahva kehakultuuri üldtase on saavutanud vastava kõrguse. Jättes kõrvale üksikõikse asjasse suhtumise — veel pahemal juhul mahategeva kriitika, püüame süveneda spordiliikumise sisusse — siis alles õpime tundma tema tõsiseid väärtusi ja ei leiduks vist küll seltskonna liiget, kes ei paneks käsi külge, aidates jõudumööda kaasa spordiliikumisele. Ühtlasi olles teadlik, et oma kaasabiga ehitab üles meie noortes väärse eluase-me elujaatavale vaimule, mis oleks suuteline kandma eesti rahvast püsivalt iseseisvana meid ümbritsevate suurrahvaste peres.

Kui spordiliikumises on tulnud esile vigu, siis peame, olles õiglased, küsima, kas neid vigu ei ole tulnud ette meie teistes ühiskondlikkudes eluvaldustes. Vigu tekib ikka seal, kus midagi tehakse.

Meie spordiliikumine ei ole kuigi vana, sellepärast on ka tehtud vead andestatavad. Spordiliikumine on teinud läbi suurima katsetamise ja otsimise. Jääks ainult soovida, et meie sportlase- kui ka sportjuhtkond ei kaotaks töötahet oma veenete teostatamisel, vaid veel püsivama kiindumusega asjale lähenedes looks meie eesti seltskonnale vastuvõetava ja hinnatava sportlaspere, kelle arv oleks „seinast-seina ja piirist-piiri“. Viimased spordisündmused on eriti lähendanud seltskonda spordiliikumisele — sellepärast, sportlaskond ja sportjuhid, meie kohas on seda seltskonna poolehoidu pidada pühaks ja katsuda seda mitte tumestada ettetulevate väär sammudega kogu liikumises ega ka üksikute sportlaste mittespordimehelikkude väljaastumisega. Selleks kohustab meid meie tõsine veene, et sport on suurim kasvatusvahend meie noortele.

Hulkurid öös

Kesk südaöisel kohkumiste vaimutunnil
me astang loivib sihitult üksteise järel — ees,
kui käime langevat me loomuste teed.

Me ümber tardund vaikus, lagund eluvööed,
handkülma rõskust hingab hulkuv tuul,
vaid taevas leegitsevad kauged tähesööed.

Maa ümber igavesse üksindusse jäet,
kui hinge tagamaad — nii võõrad tutvad paigad
taas võigast kaduusetunnet süda peidab.

Kuu kaame kooljanägu taevalauka veest
veel kollast kuma koltund puile heidab,
raudvöö kust viimse elurohe sööb.

Me hinged leinavad veel päikse vallatusi
ja leebet ehamaade unelmate tuult. —
— nüüd sügis külib ranku hallatusi...

Me südames on hulkur-tuulte värav
ja õnnest tühjaks jäänud saatusloos,
ning kustub kollenduseks eluvalgus särav.

Nüüd mine, rändur, üle tühja mäe!
Su ümber orud tummas vaikuses,
sul ulatanud mure oma musta käe...

Jah, ulatame hukkuv-röömus käed
siin samme ununevas vaikuses —
öösiüdames, kus magavad nüüd mustad
mäed...

R. KERNUMEES

„Metsamehed“

VASTUPIDAVAD PASTLAD

Võrumaa muinasjutt

H. RIKAND

Ammu, õige ammu, kui veel sulase aasta-palgaks särk, püksid ja kuub või pükste ja kuue asemel palituräbal ja paremal juhul ka veel rubla või kaks raha oli, elas kuski kõrvalises Võrumaa nurgas vaene pops suure lastekarjaga. Kuna ümberringi suuremaid talusid vähe leidus, siis pidid mõned ta lastest, tööjõulisteks sirgunult, kaugemal teenistust otsima. Nii sattus kord üks ta poegi Kapst-Maarja-päevaks¹⁾, mil kõrtsides perekauplemine toimus, naaberkihelkonna teise äärde uusi leivavanemaid otsima.

Poiss oli kondilt tubli ja punetas tervisest. Tahtis siis ka head tasu kaubelda peremehelt, kes teda palgata soovis.

Heakene küll. Liikus poiss kõrtsis teiste seas ringi ja otsis, kellega kaup sobiks. Peremehed jälle omakorda otsisid ja valisid, kes neile vastuvõetav oleks.

Sihtis ja piilus seal ka keegi pikakasvuline mustaverd sünge näoga peremees, kes väga arvustavalt sulasepakkujaid valis. Meie popsi-poega kohates küsis ta:

¹⁾ Paastu-Maarja-päev, 24. märts.

„Tahat sulases lüvvä?“

„Kuis sös,“ kostis poiss.

„Teemi kaup.“

„Kui hää palga annat, sös lööme käe kokko.“

„Pall'o sa nõvvat?“

„Pall'o sa pakut?“

„Ma pakusi hoobis esimuudu ku kõik tõse', ku tubli mihe saasi', kes häste tüüd rügas.“

„A mis su pakmine sös olösi?“ küsis poiss.

„Kac, mu kaup olösi sääne,“ seletas mees.

„Ma massasi sulle ökva üte hõperuubli nii pika ao iist, ku kavva sa seda tsuvvapaari kannat. Kas ei ole kõva palk? A sa piät ka tuu iist tubliste tüüd vehkmä.“ Seda üteldes tõmbes mees hõlma alt paari pastlad välja ja tillutas neid poisi ees üles-alla.

Noormees katsus näidatavaid jalanõusid. Pastlad nagu kunagi pastlad. Õige õhukesed teised pealegi. Pikalt säärased läbi kuluvad! Peremees näib küll ka vähe tigidapoolse näoga, aga küllap ta on vist pisut tobe, kui paari-kolme nädala eest terve hõberubla sulasele palgaks viskab. Rohkem need pastlad ometi vastu ei pea. Et aga mitte mõne konksu otsa

sattuda, püüdis ta meest veel usutleda:

„A kuis sa's nii lühikese ao pääle sulase võtat? Kes su tüü sös peräst tege?”

„Ku seo paar tsuuge läbi um, sös võime jäl' vastse kauba tetä,” vastas mees.

„Mine tiija, mis tüü' sul võiva' olla? Vasti viimähte sääntse', midä inemine ei jõvvaki tetä?”

„Kost ma'gi sääntsit töid võta? Niisama üks talo tüü ja mõisaorjus, nigu egän tõsengi paigan,” seletas peremees rahustavalt.

„A kas midägi muud viil mano saa? Rõivit vaih?” küsis poiss juba kerge torkega.

Mees sai päris pahaseks. „Mis rõivit sa sääil viil tahat? Nigu tuu no es olõsi viil hää palk: tervelt üts hõperuubli nii pikäkese ao iist, ku kavva üte' tsuvva' vasta pidäse.”

Asi oli selge. Paremat kaupa ei võinud poiss soovidagi. Ta löi mehega käed kokku, ning see tegi omalt poolt liigud. Siis siirduti tallu.

Heakene küll.

Uus sulane pidas sõna. Ta töötas nagu härg. Hea tervis, noorus, jõud käes, mis siis muud kui lase käia! Ja palk vääris, et selle eest hästi töötada. Kauakeseks seda ühte paari pastlaid jätkub? Hahaha, naeruasi! Kuid palgaks — terve hõberubla! Mis sa hing veel tahad.

Ent hämmastav. Mõõdus kaks, mõõdus kolm nädalat, mõõdus isegi kuu, aga pastlatel ei ilmunud vähimatki kulumise jäljekest. Otse vastuoksa: nad näisid paksenevatki. Küll nühkis poiss neid käies vastu maad, vastu põrandat ja kive, kuid miski ei aidanud. Juba olid kõik kütised tehtud ja künnid küntud, juba tõuviljad külvatud ja linad seemendatud, juba

seisis seljataga heinategugi, kus poiss varbavahede haudumisest hoolimata aina pastlates sekeldas, ehkki oleks hea olnud vahest ka paljajalu liikuda; juba oli läbi isegi raske rukkilõikus ja käsil rängad rebepeksud, aga pastlad — taevas hoidku! — aina paksenesid. Poisil seisis hirmuhigi laubal, külmaajudinad panid teda kui halli sõitma; oli päevaselge: ta oli nõia kätte sattunud!

„Nõid, nõid. muud midägi ku nõid!” kinnitas ta enesele peremehe suhtes.

Hädaga läks poiss targa juurde. Kaebas oma õnnetust, näitas pastlaid. „Midä ummehte tetä, et nimä' kuluma nakkasi?”

Tark ei kandnud asjatult targa nime. „Neo tsuvva umma inemise nahast,” ütles ta. „Sellepärast nimä ei kuluki. Tiijät jo esiki, et inemise jalatald seda paksemas lät, midä rohkem paljajalo käüdas.”

„Vai ku hirmus! Timä kurivaim nülg sös inemisi ja sund umma saasit tuust nahast tsuuge kandma! Kae, kes küll üles puua tulõsi.”

„Küll ta tege seda kõrd esiki,” sõnas tark.

„No aga kulla miis, kuis saasi ma neist tsuvva-raipist vallale?” küsis poiss.

„Seo um väega kerge asi,” õpetas tark. „Sa mata nimä' egä õdagu maa sisse ja hummogu võta jäl' vällä ja pane jalga. Küll näet sös, ku ruttu na är' lagonese.”

„No küll um kinä!” hõiskas poiss.

„Inimese nahk ei kulu, a mullan ta mädanes,” seletas tark. „Tiijät jo küll: kuuljakihä havvan — kõik mädanese är', ütski ei jää püsüma.”

Poiss tegi, nagu tark õpetas. Paari nädalaga olid pastlad läbi.

○/Ü. RIIETURITE ÜHISKAUBAMAJA

R.Ü.K.

TALLINN, S. KARJA 19
TELEFON 455-77

TARTU, ALEKSANDRI 5
TELEFON 16-20

Saadaval sügis- ja talvehooajaks daamidele ja härradele
mantli-, palitu- ja ülikonnariideid
uudismustrites kodumaa ja inglise vabrikuist.

LEO SOONBERG

OLGEM SIIRAD

Juba pühakiri soovib, et mida teed, seda tee südamest. Aga ega meie suurt sellest hooli, mida pühakiri soovib, sest kuidas muidu näeksime endid ümbritsevas elus nii palju pealiskaudsust või koguni simuleerimist. Väga paljudel juhtudel võime märkida, et inimeste sõnad ja teod pole teips kooskõlas — räägitakse ühte, kuid tehakse teist. Oleme küllalt kohanud mõningate juhtivate ideede propageerijaid, kes propageeritavasse pole vaevakski võtnud sisse mõtelda. Ta räägib vaid niisama, otsegu tehes tükitööd, täites oma kohustust — kuid niisugune kõne ei suuda kedagi veenda.

Ideed viiakse läbi südameverega. Ja sellepärast rahvas nõuabki oma juhtidelt, et nad vähemalt ise usuksid seda, mida nad räägivad. See on ikka nii olnud. Sel puhul mulle meenub lugu krahv Mirabeaust ja Robespierre'ist. Nimelt enne Prantsuse suure revolutsiooni puhkemist oli Robespierre üsna tähtsuseta saadikutekoja liige. Kuna ta polnud erilisel silmapaistev kõneleja, siis tema kolleegid ei pühendanud talle kuigi suurt tähelepanu. Tema kõnede puhul parlamendis teised saadikud muigasid vaid üleolevalt, kuid vana rebane Mirabeau taipas asja õiget seisut. Kui kord temalt ta arvamist Robespierre'i kohta küsiti, siis lausus ta: „See inimene on kardetav, sest ta usub, mida ta räägib!”

Ja tööpoolest, meie räägime harva seda, mida ise usume. Meie liialt palju näitleme. Ega's muidu poleks lausunud üks filosoof: „Kõige raskem siin maailmas igale inimesele on olla ta ise!” Teesklemise istutab meisse juba kasvatus. Lapsest saadik kuuleme iga päev, et kuigi see on õige, kuid sellest ei sobi rääkida. Nii lausus alles hiljuti üks meie silmapaistvamaid pedagooge, et pole viisakas avaldada oma arvamust. Niisuguste ideede juhtimisel kasvame meie üles ning elus meie teeskleme ainult rääkides üksteisest mööda. Muidugi on kasvatajatel õiguski, sest nad lähtuvad vaatepunktist, et elu on kõikide võitlus kõikide vastu. Ja sõjataktila nõuab, et meie varjaksime oma jõude vaenlase eest.

Kuid mitte ükski varjama ei pea meie omi jõude vaenlase ees, vaid peame sooritama nii mõnegi pettemanöövri, et näidata oma jõudu suuremana, kui see tööpoolest on. S.

JUSSI MANTYSEN

„Hirvevasikas“

o. jällegi peame teesklema. Ja nii näemegi, kuidas me elus püüame endid näidata igal alal kompetentsena, kuigi keegi seda meilt nõudma pole õigustatud. Eriti ägedalt pretendeerime kompetentsusele meile täiesti võõrastel aladel. Kuna aga üksikud kutsealad nõuavad palju eelteadmisi ja nii end kergesti asjatundjate silmis blameerida võid, siis oma jõu demonstreerimiseks tuleb otsida mõni ebamäärasemate piirjoontega tegutsusala. Ja selleks leitakse sobiv olevat kunst.

Mis kunstiala igasugustele renegaatidele avab, on maitse momendi tähtsus kunstis. Siin võid sa alati oma teadmatuse varjata sõna taha: minu maitse, mulle meeldib! Ei hakka mina siin neid inimesi hukka mõistma, kellele löbu pakub ka kunstialal kompetentne olla, kuigi nende hing kunsti ei vaja. Las' ta räägib põhimõttelistest küsimustest, asjatundjatele paistab see nagunii naeruväärsena. Kuid paljukesel on asjatundjaid ja sellepärast polegi inimesel siin võimalust end põhjalikult ja n. ü. populaarselt blameerida. Halvemaks muutub aga lugu, kui selline kunsti simulant asjatundmist puht faktide alal teeselda püüab. Siis saamegi selliseid kurioosumeid, nagu „Eduard Vilde „Must kuub““, „Milaano Veenus“, „Molière'i „Punane veski““, „Kuulus Norra kirjanik Ipsberg“ jne.

Selliseid pärle kuuldes meie muigame ning nende komistuste autoreid peame naeruväärseteks, kuid ise eksime samuti peagu igal sammul siiruse nõude vastu. Imetleme näiteks mõnda kunstnikku omas südames, kuid meie ei julge seda avaldada, sest seni pole me lemmik veel suutnud nime võita. Ja kui tulebki sellest kunstnikust seltskonnas juttu ja keegi leiab ta kohta midagi laitvat ütelda, siis teeme meiegi halvaks paneva näo, kuigi süda tunneb teisiti. Oleme sel puhul nagu Hamsuni armastajad, kellel süda mõtleb üht, kuid keel räägib hoopis okkalisi sõnu. Kui seltskond meie lemmikut ei tunnusta, siis oleme valmis Peetrusena teda maha salgama, sest oleme arad. Aramad isegi Peetrusest, sest tema kartis surma, meie aga naeruväärseks saamist. Ja nii me siis teeskleme.

Meie peame alistuma elutehnika nõuetele, kui meie libedasti edasi tahame jõuda. Sel juhul peame rahulikult ära kannatama kõik, mis meie individuaalsust elu nõuete kohaselt lihvib. Et elus kergemini läbi lüüa, selleks peame assimileeruma miljöoga, võtma nii ütelda ümbruse värvi omaks, et me liialt silma ei paistaks, teiste hulgast ei erineks. Ja see ümbervormimine sünnib meie isikupära kulu.

A. JOHANI

„Emo“

Teeseldes kaotame iseenda „mina“. Ja kas pole see juba küllalt suur kartus, vahetada oma kindlapiirilise isik mingisuguse kontuuritu ühiskondliku looma vastu! Sellep võtkem revideerimisele küsimus — kas peab just siis elus libedasti edasi jõudma. Olgem siirad ja tundkem rõõmu oma „mina“ iseisivsusest!

MATKAKILDE SOOMEST

AUGUST MEIKOP

Möödunud suurepärase suvi on suuresti soodustanud matkamisi. Matkamine on moes. Igasuguseid rühmitusi on liikunud kodumaal ja kaugemal. Maailm nagu on muutunud avaramaks, armsamaks, kasulikumaks.

Matkamisel kasutatakse maateid, veeteid, õhuteid. Kuid veel ühest teeliigist kõneles surnud professor Setälä eelmisel kultuurkongressil: s ü d a m e t e t e e s t, mida eriti sobib kasutada lähemate hõimlaste vahel. See tee on kiireim ja otsesem. See tee ei otsi niivõrd loodust, niivõrd inimest, pole niivõrd turistide kui sugulaste külaskäigu tee.

*

Ridade kirjutaja on seda teed käesoleval suvel matkanud Soome kolm korda: õpetajatega, noorsoolastega, vabaharidustegelastega. Osavõtjatele on need matkad kujunenud lõpmatute tervituste, armsate üllatuste ning lahkumiste teeks, mis seotud jälleagemise lootustega.

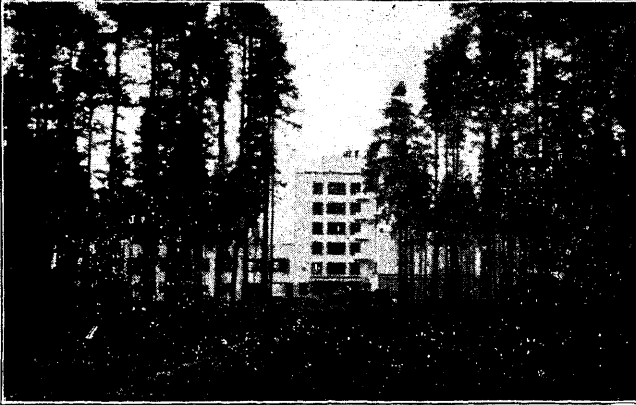
Tahaksin siinkohal juhtida noorsoolaste tähelepanu tulevate aastal korraldatavale õpematkadele Eestis ja Soomes mõlemate maade juhtivate noorsootegelaste vahel. Tahetakse kohapeal tutvuda maaga, noorsootõega ja noorsootegelastega. Soomest on loota umbes 100 soome noorsootegelase matka Eestisse,

kes umbes viiepäevasel matkal kavatsevad tutvuda maaga ja noorsoolastega. Samasugusena ehk toimuks siis ka vastukülaskäik Soome.

Lubatagu aga siinkohal „Eesti Nooruse“ lugejatele anda edasi mõningaid mu matkaüllatusist.

*

Põhjamaadel töötavad rahvaülikoolid ja noorsooühingud tihedalt käsikäes. Pole siis ka ime, et Lahti põhjamaade rahvaülikoolide tegelaste päevadel (umb. 500 esindajat) kohtasin väga paljusid, keda olen ju noorsootöömail enim kohanud Kopenhaagenis, Stokholmis ja Soomes. Taanlastel tekkis luvi autoretkel lähemalt tutvuda soome küladega. Sõitsin tõlgina kaasa. Ühel rahvaülikooli juhatajal oli kaasas filmiaparatuur. Otsustasime kõik tähtsama filmida. Selleks osutus esimesena Vehmasjärve küla noorsooühingu noorsookodu (rahvamaja). Ent taanlane oli ju vähe üllatunud, kui ka järgmises Kalliojärvi külas leidsin samasugune ja samatüübilise maja. Ent veel suuremaks kasvas ta üllatus, kui ka kolmandamas Urosjärvi külas jälle leidsin niisugune „Urosjärven Nuorisoseuran talo“. Kas siis Soomes muid ühinguid ei olegi? Ja siis tuli taanlastele seletada, et Soomes on 1500 noorsooühingut,

Soome Spordi Akadeemia Vierumäel.

kelledest umbes 800 oma maja ja et noorsooühingud on vanemad teistest, kuna noorsooliikumine siin ju mälestab 55-aastast juubelit. Täna filmi üheks pealkirjaks lubatigi Taanis panna: Tüübiline noorsooühingute, järvede ja kaljude maa.

Filmisime ka maastikke: järvi ja kaljusid, milledest taanlased olid otse vaimustuses. „Kui ainult paariks päevaks saaksime selle maastiku asetada Taani, oleksid kõik meie turistide kodud, hotellid ja hospitsid ju kaks nädalat varem vaatamishimulisi täis.”

*

Soome on tüübiline rahvaülikoolide (kansanopisto) maa. Olen külastanud neid paarikümmend. Ent suurima üllatuse pakkus mulle praegu valmiv Spordi Akadeemia (Urheiluo-pisto) — kehakasvatuse rahvaülikool. Esiteks asukohalt — umbes 60 klm Lahti linnast põhjapoole Vierumäe metsas, teiseks suuruselt seitsmekordne hiiglaslik ehitus lõpmata tiibehituste ning ehitusel olevate võimlemise, murutõnise jt. saalidega. Ehituse taga on vist üle 30 soome spordi liidu ning ehitust ise ja ehituse ümbruse korraldamist teostati mitmete aastate jooksul vangide tööjõuga. Käesoleval aastal on siin korraldatud üle 50 erikursuse õpilastele, õpetajatele, kaitseväelastele, skautidele, kaitseliitlastele jne. Kursusi on korraldatud üldisi ja eriuimelisi võimlemises, veesportis, poksis ja maadluses, suusatamises jne. On korraldatud kõrgemaid kursusi spordijuhtidele ja erikursusi kas või — masseerijatele. Majad on loomulikult järve kaldal ja maksavad meie rahas kümneid miljonid kroone. Alalisi õpetajaid on kohal kolm, kuid erialade õpetajaid on kutsutud kohale üle 30.

Ehitus on soome sügav suursaavutus ja soome sp. ühingute ühistöö seitsmeaastase töö tulemus. Muidugi ei puudu ka riigi suurem toetus. Külastasime valmivat asutust koos taani ja rootsi haridustegelastega ja üllatanud olid needki vabaharidustöös kõrgele jõudnud maade esindajad. Muide olla küll Rootsis vastav kavatsus liikumas.

Ent süsteemi on see asutus seitsme aasta jooksul üle 300 kursusega toonud soome kehalise kasvatuse asjasse. Ja Vierumäel saanud oskuste eest võivad soome spordielu juhtidele

olla tänulikud ka mõned eesti noorsoolased. Kasutan juhust ja annan siinkohal edasi ka ühe Vierumäe opisto õppejõu tervitused eesti noorsportlasile. Nimetatud härra oli just äsja saabunud Eestist — kihlusmatkalt ühe eesti sportlannaga.

Koos Vierumäega on raske jätta mainimata soome kõrget saunakultuuri. Pea igas soome kodus on kombeks külalisele — ka mittelaupäevadel — kütta sauna. Ja eriti on saun tarvilik siin Vierumäe higistavate harjutuste õhkkonnas. Ent keegi oleks pidanud siin filmima taanlasi, kel puudus igasugune oskus viha käsitamises ja leili kasutamises. Löödi peasjalikult näole ja kuigi leil polnud nimetamisväärnegi, näidati hiljem põletamise jälgi — kätel. Ent selle eest meeldis ka taanlastele suplus järves sauna järele. Nii saunakultuuris kui ka ujumisoskuses tuleks meil veel pingutada palju ja noorsoolastel oleks siin kehalisi ülesandeid vaimsete kõrval. „Kõik ujuma ja saun igasse tallu!” peab olema üheks meie lähemaks tegevusloosungiks ja sobiks see eesti praegustesse kodukaunistamise aktsiooni raamidesse.

*

Küllastasin Saima vetes ka Soome kuulsat kirjanikku, kes eriti tuntud oma psühholoogiliste romaanidega, proua Elsa Heporanta tema suvekodus Huuhoniemes. Veetsin külalislahkes eesti sõbra kodus viis tundi vesteldes ja ümbruse suurepärase loodust nautides. Muuseum on proua, kes mitmed suved suvitanud Haapsalus, ka tuttav eesti kirjandusega ja proua laual võis näha üldki uuemaid eesti teoseid, kuigi ajapuudus tänavu pole lubanud tulla Eestisse. On nimelt käsil viie ilmuva raamatu viimane viimistlemine.

Proua Heporanta, kes alaliselt asub Helsingis, on väga tuttav ka Soome noorsootöoga, kuuludes Soome Noorsoo Liidu juhatusse.

Vaevalt saamegi paar tundi vestelda, kui naabrusest Laitiala Nuorisoseurast ilmuvad esimees Einar Kurki ja abiesimees prl. Edith Mustonen tervituste ja lilledega — tervitama eesti noorsootegelast. Keegi hää vaim oli neile 3—4 km taha teatanud minu ilmumisest Huuhoniemesse. Pr. Heporanta juhatusel töötavat selle noorsooühingu juures isegi noorte (õpilaste) rühm. Pea igal nädalal käidavat proua juures vestlemas ja harjutamas ning lahke proua kahjateb väga, et rühmal ajapuudusel võimalus puudub minu üllatamiseks deklamatsioonioskusega.

Annan siinkohal edasi nii proua Heporanta kui ka Laitiala noorsoolaste tervitused eesti noorsoolasele. Loodame jällenägemisele tuleval suvel Eestis, sest proua lubab õppematka teha kaasa tingimata.

Ühenduses sellega tahaksin eriti alla kriiputada ka soome naise seltskondlikke saavutusi. Taanlasile oli üllatuseks soome lotade tagajärjekas kodukaitseline tegevus ja nende naiskooride rohkus, mida suure eduga juhataid naised. Lahti kõrgemat rahvaülikooli juhib naine. Kohtasime matkal naisjaamaülemaid, naislinnapäid, naisrahvasaadikuid ja Soome eduskunna avas selle vanim

liige ministri-abi Miina Sillanpää. Ja Maatta-Liitto (vastab meie Maanaiste Keskseltsile) suurepärase 40-aastase töö tulemustega võimsime tutvuda Jyväskylä näitusel. Võime olla uhked soome ja eesti naisile, kes täiesti edukalt ja üheväärselt rühivad edasi kultuuri arendamise ja rahva kasvatustöös!

Tahaksin siinkohal tõsta esile ka ühe soome kirjandusliku suursaavutuse soome kehaliste ja sportlike suursaavutiste kõrval.

„Eesti Nooruse” lugejale on vististi uudiseks, et Berliinis Olümpia mängude ajal toimunud kunstinäitusel ja kirjandusvõistlusel (esinesid 23 maad 900 väljapanekuga kirjanduse ja kunsti alal) sai esimese auhinna — kuldmedali ja tamme — kirjanik Urho Karhumäki oma käsikirjalise teosega: „Avoveteen” (Avovette), mis käsitleb maaelu, tööd, võitlust ja võitu seatud sihtide alal. Kirjanik on mitme seni hästituntud ja optimistlikult hinnatud romaani autor ning hästi tuntud just noorsoo ringides. Üks tema romaane ilmub praegu Soome Noorsoo ajakirjas „Pyrkijä” ja kirjanik ise on „Nuorten Pellervo” (soome noorte maatulund. klubide häälek.) toimetaja. Praegu on kirjanik teist kuud Berliinis korraldamas oma romaani tõlkeid ja trükki kõigisse maailma keeltesse.

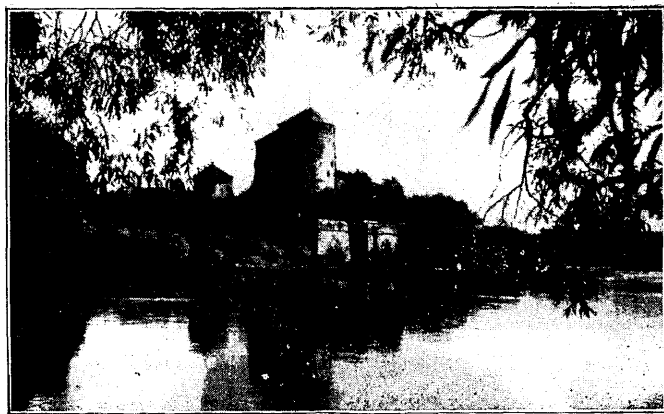
*

Kuuldut-nähtut taludes, külates, koolides, tööstustes, noorsooühingutes ja mujal on kogunud seekordki Soomest palju ja fotosidki mõnisada. Kõigest kirjutada ei luba E.N. tegevtoimetaja ruumi nappusel. Ent asjast huvitatud ÜENU osakonnad jt. organisatsioonid peaksid sügise ja talve tulekul leidma võimalusi hõimuhõtute korraldamiseks, mille kavva sobiks ka kõned ja vestlused naabrite kultuuriga tutvumiseks. Sobib selleks eriti hõimupäev (toimub iga aasta kolmandama okt. laupäeval ja pühapäeval — siis tänava 17—18. oktoobril Soomes, Eestis ja Ungaris.)

Väärtuslikum on muidugi isiklikult nägemine. Tahaksin siinkohal „Eesti Nooruse” lugejaid kutsuda senisest enam organiseeritud õppekäikudele ja matkamistele.

Lugesime neil päevil ajalehist, et välismatkajad on k.a. Eestisse jätnud umbes 1 milj. krooni puhta ülejäägina. See on ilus majanduslik kapital, mis seda enam areneb ja kasvab, mida kõrgemal on arenenud matkakultuur meie oma maas. Peame oskama matkata, näha, võrrelda ja omandada — peame oskama matka ette valmistada ja läbi viia. Matkakultuuri tõusuga areneb kord ja puhtus, paremad sõiduvõimalused ja ööbimistingimused, kujuneb ärimeeste, juhtide ja ka matkajate eneste aumehelik käitumine.

Soomes on teinud sel alal edukat tööd noorte Matka õpiringide liit (opintoimkeilykerhojen liitto). Liit korraldas l.a. 765 ekskursiooni ja ühismatka, millest võttis osa 12057 noort matkajat, tehes kokku 439010 kilomeetrit. Valitsuse poolt arendab seda liikumist kooli matkabüroo (koulumatkatointisto). Matkamise asja edendamiseks

Keskäegne loss Savolinnas.

korraldati Helsingis läinud nädalal suures messihallis suurejooneline näitus, mida seni külastanud tuhandeid oma- ja välismaalasi. Eriti huvitavad olid siin linnade esinemised ja siin oli igal linnal oma meelitatav nimi: Heinola — Ida hämi pärl; Oulu — tõrva ja laevade linn; Porvoo — mälestuste linn; Savolinn — linn saartel jne.

Meil on sel alal teinud edukat tööd meie turismi ühingud. Oma kodumaad tunneme siiski veel liiga vähe, ning tuleks meil senisest enam kaaluda ja ette valmistada pikemaid ühismatkamisi, õppereise ja üksikmatke tähelepanekute kogumiseks kodumaalt. Tundes küllaldaselt kodumaad, oskame ka usaldada matku kaugemale, oskame seda enam võrrelda ja hinnata. Hästi ettevalmistatud välismaine õppereis pole mitte välsiraha väljaandmine, vaid toob vastavalt ka vastukülasti kodumaale.

*

Ülaltoodud pilt on Kesk-Soomest — Savolinnast. Siin asub kaljusaarel keskaegne, rootsi valitsejate poolt siia toleleegsele Soome-Vene piirile rajatud võitmatu Olavilinn (Olavi loss) — Ida-Soome matkade keskpunkt. Ühe päeva kestel liigub siin sadasid matkajaid, kellele hulgas tabasin ameeriklasi, inglasi, sakslasi, rootslasi, taanlasi ja ka küllaldaselt arvul soome oma inimesi. Savolinnas sadamas on kümme sadam suuremat laeva, mis viivad matkajaid siin Saima vetes lõuna poole — Imatralle, põhja poole imeilusat Heinävesi laevateed kaudu — Kuopiosse ja Oulusse; edasi Punkaharju ja Mikkeliisse. Sama palju liigub matkajaid ka raudteedel. Võib lõpmatuseni nautida ja unustada isegi une, liikudes siin Saima soppides. Kohtame looduslikke meelejäävaid idülle ja parvetuskeskpunktides taas ameerikaliku kiirusega kerkivaid suursaevskehkeid, suurtehaseid ja linnaastuvaid suurkütasid. Näha, nautida, võrrelda on kõikjal.

Pikaks on läinud seekordne tutvavate ja hõimusõprade register. Mainiksin eeskätt riigikoolinõuniku mag. Länsiluoto ja Soome Noorsoo Liidu praeguse esimehe mag. Aarne Aulanko nimesid. Ent on terve rida ka teisi vanu ja uusi esimehi, sekretäre ja sõpru, kes minu kaudu tervitavad eesti rahvast ja eesti noorsoolasi nende töös ja tegevuses ja meie ühisel hõimupäeval.

EESTI ISESEISVUSE SÜND

Teose käsitus algab rahvusliku ärkamisajaga, tema raskuspunkt aga langeb ajajärku veebruarirevolutsioonist kuni iseseisvuse tunnustamiseni *de jure*. Hoolikalt kogutud materjal pakub külluses senitundmatuid üksikasju, teeb reljeefseks ja selgeks paljud omal ajal segaseks jäänud asjaolud ja võimaldab uudset seisukohavõttu.

„Eesti iseseisvuse sünd“ on kirjutatud autorile omase voolavusega ja loetav romaani põnevusega. On ju käsitletud ajajärk juba sündmuste dramaatilisuselt kirev nagu seiklusromaan. Teose ainek on leidnud elava, haarava ning vaimuka käsitluse, millel ei puudu vajalikes kohtades ka paras annus huumorit.

„Eesti iseseisvuse sünd“ ilmub „Eesti rahva ajaloo“ esimese lisaköitena. Üldse kavatses kirjastus, arvestades lugejaskonna ERA vastu ilmnenu huvi, liita selle teosega kolm lisaköidet, mis käsitleksid meie kõige uuemat aega. Esimese lisaköite, „Eesti iseseisvuse sünni“, autoriks on meie tuntumaid publitsiste ja iseseisvumise ajaloo uurijaid
E. d. L a a m a n.

„Eesti iseseisvuse sünni“ illustreerimisele on toimetuse ja kirjastuse pannud erilist rõhku. Materjale on hangitud välismaalt, on kasutatud asufiste ja eraisikute arhiive ning pildikogusid. Et kirjeldatavaid sündmusi valgustada võimalikult täielikult, on teos veelgi pildirikkam kui „Eesti rahva ajaloo“ illustratsioonirohked ja niikuinii juba luksusköited.

„Eesti iseseisvuse sünd“ moodustab mahuka köite, umbes **650 lk.**, seega tunduvalt ületades suuruselt „Eesti rahva ajaloo“ köited. Teos antakse välja vihkude kaupa, kokku **6** vihku.

„EESTI ISESEISVUSE SÜND“

maksab (vihkudes) ettetellijail:

kohemaksetavas rahas Kr. 10.—, järelmaksuga (à Kr. 2.- vihust) Kr. 12.—

Lisaköited ilmuvad ka köidetult (samas välimuses ja sama hinnaga nagu ERA senised köited). — Kõik 1. lisaköite vihud ilmuvad lähemate kuude jooksul — Saatekulud kannab kirjastus. — Üksikvihkudena ERA lisaköiteid müügile ei lasta.

Koos oma lisaköidetega kujuneb „Eesti rahva ajalugu“ ainsaks selleulatuslikuks ajalooliseks teoseks meie kirjanduses ja seepärast ükski kodumaa minevikust ja tänapäevast huvitatud kultuuriline ja rahvuslikult mõtleval eestlane ei saa läbi ilma „Eesti rahva ajaloota“.

POSTI JOOKSEV
ARVE NR. 2055

K./Ü.

„LOODUS“

POSTKAST 66
TELEF. NR. 4-35

PÄRTLIRAJU

(KATKEND)

Lõunapaiku tuli neemele kaks meest, kandes vahepuus tõrvapange. Esimene neist rangisjalgne, laia habemega, oli vanem, hingas tihedalt ja kuuldavalt, teine kitsanäoline, valge habemetüükaga käis järele veidi vimmas, jalas lahtised saapalabad.

Need olid Preedik ja Kaarle. Tulid küll aeglaselt ja tühtlaste sammudega, kuid vedelat tõrva läigahtas siiski sageli üle veere ning tilkus urdelt liivasele rajale. Kaarlele, kes tuli tagumisena, oli langend pangest põlvelegi punakas-pruune täppe.

Mehed tulid keset neeme, kuivale veetud vene juure ning lasksid libiseda kandamil kivisõmeraile. Preedik painutas kangestund õlga kord ette, venitas suunurki lõustaliselt ligi kõrvuni. Valusaks oli jäänd kandmisest — päris kangeks sõge! Vahepuu oli liitsund õlasooned päris tuimaks, nii et pidi kortsutama kulmu ja pingutama suunurki. Sülitas siis täiel suul ning otsis taskust, voodri vahele libisend piibu. Kaarle oli läind valgmaranda tooma tõrvapintsleid.

Hilissuve taevas näis külm ja kauge, äärestatud mere kohalt pilvekaridega. Tuult polnud palju tunda, kuid mereselg näis tumedana ja veekeelet kõntsas sõlises umbne laine. Hommikune udu oli selgind ning päike tundus tulisena. Siis oli tulnudki Preedik Moorale ja kutsund Kaarlet neemele. — Kes teab kunas jälle päikest näeb, tõmbame ta üle, oli öelnud, tulevad ehk sajud, siis tal aega kuivada! Pärtlipäevast juba nädal ära — neis päevis ta ikka tulema peaks!

— Täna või homme, ükskõik — tõrvata ta ju tahab! oli Kaarle vastus.

Nüüd tuli Kaarle tagasi pintslitega. Keeras särgivarrukad üle kütänarnuki ning viskas saapalabad jalast. Tõstis siis pange lähemale, käis korra ümber vene ning asus tööle. Kastis pintslit sügavale tõrva, keerutas siis vastu pange veert ning tõmbas luitund paadi põhjale. Preedikki asus ligi. Rutates tõmbas Kaarle naelutatud laudadele tõrva. Vedel punakas määre valgus laualt lauale, jooksis piki külgvitsu, tilkudes maha. Värske tõrva hõng tungis ninna, pani sõõrmed paisuma ja kõditas kurgus. Nagu mõnuledes kasteti pintslit kordamööda, suunurgis märkamatu muige mängides. Tõrva valgus kätele, säält sai riitele, isegi Preedikku habemes läikis midagi. Alles siis, kui suur osa juba tumedana läikis, paotas Kaarle suu:

— Näe, selgeks tegi ilma.

— Jah, ja nüüd kütab päälegi, kas või löö heina! mühatas Preedik.

— Pelgasin hommikul ilma — sombus ja udune.

— Ja tibutas...

— Tibutas jah! Käsi liikus nüüd aeglasmalt ja pilgust piisas mujalegi.

— Mõtlesin, et küllap nüüd see seitsmepäevane tarepuha, mida vihimalinnud toona laulsid. — Aga ei!

Enne muutust

*Ma tean, mu aeg on mööda,
käekõrval kaduwick käib.*

*Eks kuld müntki vastset lööda,
kui juba liig kulunud näib.*

*Kord purunend hinge kilde
on kasutu hoida peos.*

*Ei, mingi kõik puhastustulle,
kus teostub uus ülestõus.*

*Kui üksnes aimaksin, teaksin,
kes minu tuhost saab eo,
siis õnnes üllamas peaksin
elu viimase maskipeo.*

*Kas on ta minust parem,
must õilsam ja tugevam?
Või samuti vaibuv vare,
veel armetum, sõgedam?*

*Kas on ta kerjus või mõrvar
või alatu sutenöör,
või ihnur, kes, tuliriist kõrval,
loeb varandust läbi öö?*

*On minu uus olemus maine
võlts vagel või sangar suur?
Kas piisab senisest aimest,
või lisandub ligatur?*

*See häirib mu alistund rahu
kui kiuslik kinnisidee.
Pea sidemed viimased lõhun,
kuid kellele avan tee?*

— Lauksid lusti, mis muud, venitas Preedik.
— Nüüd saab veel kuivaga tõrvgi pääle, mis viga siis vesile minna!

Kaarle tõmbas pikalt mööda parrast, iga õnarust hoolikalt tõrvaga leotades. Vedas mitmed korrad nagu paitades edasi-tagasi.

— Jah tulevad rajud, siis peab olema tihe, ei siis korviga minda. Näe, pärtli-puhud varsti varnast võtta.

— Jah!

Kaarlegi on näind neid rajusid, kuigi pole nii vana kui Preedik, kuigi pole turi nii vimmas ja jalad rangis. Siiski on kuulnud küllalt nende laulu, lugematud korrad olnud leotatud läbi ja läbi. On kuulnud neid rangeid lugusid juba poisikese põlvest alates, siis, kui aerutüvi võttis harjumata peopesad veriseks, kui venitati sõuda vastu lainet nõrkemiseni. Alt parda kui tõusid taas ja taas uued veeharjad, kui soolane laine sõostis vahetpidamata üle vene, kastes sõnatuid sõudjaid keulas ja piidal. Küll on näind rajusid hulk aastaid, küll pärtli, küll pärast mihklipäevaseid ja jõulueelseid, kui külm kangestab liikmeid ja suretab sõrmi. Kaarlet on endalgi vasakul käel kaks sõrme külmast

rikutud — täis arme ja kõverad. Need pole enam töö jaoks. Alati on tuimad ja jõuetud, ei aita hõõrumine, ei ühedki rohud. Ent need pole sõrmed ükski, sest enne jõulusest rajast on raskem mälestus. See polnud üldse siin rannas — oli kaugemal tagarannas, kust Kaarlegi pärit, sääl, kus elas ennem naisevõttu. Sääl see juhtuski, et Kaarle vasakul käel on kaks külmitast puretud sõrme ning sääl kaotas ta isa.

See oli nädal enne toomapäeva, aastaid Kaarle täpselt ei tea peast — kuid kindlasti kaugelt üle kümne, ligi paarkümmend. Külmal oli siis varane, kuid alles jõulukuul alguspäevir langes esimest lund ning läksid ilmad rõmbeseks. Idatäevas kummitas tihti pahaendeliselt ja rand oli rahutu — kurjahääleline umblaine kerkis karidel taas ja taas. Tollel hommikul, mida Kaarle mäletab alati, oli ilm koguni vaiksem — venegi ei õõtsund haamerel palju, kui läksid võrke kastma — jõululeiba läksid tooma! ütlesid. Läksid viiekesi — Kaarle isaga, kel oli sama lai habe, siis oli tõusnud tuul, parajasti, kui esimese silmad kadusid vette. Kaarle isa oli peatund mehi ning lausund:

— Jätame vist täna...

Kuulati veel ning jäetigi siis. Kuid kodutee oli mēri juba teine ning muutus üha pahuramaks. Kaarle mäletas, isa jäi üsna tõsiseks ja vait, ainult silmad liikusid rutem. Ta teadis juba, mida see tähendas — Räsakari. Säält murrust pidi minema läbi, et jõuda valgmaranda. Valge murdlainega veel saab kuidagi, kuid Räsakaril on kivirahnud mõlemal pool veneteed, suuri ja väikesi. Murru lävel võeti puri, mis viimsest rehvis ning nüüd läks aerudega. Tüüril istus isa ise, külmalta ja tõsiselt, habemes jäätand laine. Kuid nii see pidi vist olemagi, mõtles nüüd Kaarle — esimene õõnes murdlaine paiskas vene rasket rahnua vastu ning järgmine külitas ta ümber. Mehed pääsid küll tookord kõik jääkülmast veest, kuid toomapäeval saatis Kaarle isa kalmuaiale.

Vennagi võttis meri mõned aastad tagasi Põhjamerele — läksid sääl terve laevaga ja isa lelligi oli läind sama teed. Nagu oleka mingi leping mere ja ta suguvõsa vahel — igast põlvest hing! Nii rääkis alati isa, nii mõtleb ja räägib Kaarlegi — just nagu mõni leping. Ent mispärast see nii on ja kui kaua võib see kesta veel? Kas piisas juba, või mitte — ja kes on järgmine? Kaarlel oli tihti juba sellest mõelda, tundis end alati millegi suure, nähtamatu ees, mida ei suutnud kunagi lõplikult mõista ning siis jäi alati:

— Küll see nõnda pidigi vist.

Ja mis sinna võiski Kaarle tahtmine, kui oli maksnud isa ja vanaisa, siis maksis juba temagi ja pidid seda ka lapsed. Ei aita siin pagemine, ega pelg, merehing on vääramatu ja range. Ning ta tundis tugevamini enda seotust merega, soolaste laineharjadega ja tuultega. Nüüd tõmbas ta hoolikalt tõrva vene põhjale, suletus suu liikus märgatavalt tõmmetele kaasa — tõmblesid isegi sügavad kurrud põskedel. Peas polnud tal ühtegi mõtet, kõik oli kiindunud tööks. Kaarle peas polnud küll kunagi palju mõtteid, mida ta vahel

arutas, ei püsinud peas kaua ja mida ei suutnud seedida, käis vaid sõnadega suu läbi ja tihtigi päris teravalt. Sõnad tulid siis kui iseenesest, nagu sõllega kuskilt keelele. Ja inimesed naersid alati, kui Kaarle taas midagi hammustas.

Preedik, kes vahepeäl piipu süütas, mükas Kaarlele külge:

— Vaata nüüd ka!

Kaarle tõstis pea ning lõi silmad teerajale, kus lähenes kaks näitsikut.

— Ja. Siis üksisilmi hetke vaadand, lausus muigega:

— Esimene nagu oleks magusam!

— Mu vana silm ei võta enam nii, aga egas see teinegi vist halvem pole.

— Tea nüüd, Kaarle kummardus taas tööle, kuid tõstis kohe pea ning ootas, kuni möödusid näitsikud.

— See ju Eela! Lahelõpe tornivahi võsuke.

— Kumb see? küsis Preedik.

— Esimene ikka.

— Tüdruk pidi ju linna jääma, räägiti nii.

— Aga Eela ta oli, kinnitas Kaarle, tuli ehk isa vaatama korraks.

— Ja Liust kah, ega vana arm ei roostu!

— Mis ta enam, ammu juba katki — pois juba uutega. Ning veidi aja pärast — Ja oli ikka alguses hull küll, kui Eela ära läks.

— Jah! Preedik istus kivil ja tõmbas piipu pikka, pikka. Eks see noorus ole, tuiskab ja tormab, kuni liigtera murdub. Tahetakse ju paljugi — aga kas siis kõiki!

— Eks me tahtnud samuti omal ajal, nii mina, kui sina, rääkis Kaarle vastu.

— Aga egas meie tahtmised siis jälle nii olnud kui nüüd, pidas Preedik endiselt.

— Kui me nii ei mõistnudki siis tahta, lausus Kaarle tõsiselt. Oleks mõistnud, oleks tahtnud ka!

— Ei, aga kõik see on ju palju enam.

— Ikka nagu harilikult, sina vaidlesid oma isaga, lapsed sinuga ja need jälle omadega. Midagi pole viltu — küll see peabki vist nii, ega siis muidu.

Preedik vaikis, sõrmitses sooja piibu kolu, kus tubak kord-korralt vähenes. Kaarlega ei saa ju rääkida, ta ju isegi veel noor, saagu kah temaealiseks; küll siis jutt teisem.

Pang tõsteti teisele poole ning töö jätkus taas. Käsi käib jälle igavalt edasi-tagasi ja luitund hall lauastik vähenes iga pintslitõmbega. Pange kastmisel tonksasid varred vastu veert ning siis sahisid ligaselt vastu laudu. Mehed kergitasid tihti istmeid ja vahetasid üksikuid sõnu, kui kogemata. Kaarle pühkis vahetevahel paljaid jalgu, kuhu tilkus tõrva, mis jooksis kõditades varvaste vahele.

Valgmarannast kostus laste kisa, kes soolistades vees püüdsid mudamaine. Sääl oli tüdrukuid ja poisse, määrdunud pükste ja põlledega, pleekind juustega, pühkimata ninadega. Kisasid ja kilasid läbisegi, nagu kajakad. Küllap rääskas sääl Kaarlegi noorem võsu!

Pilvekarid olid taevarannal kustund ning tuulgi vähenend, kuid veepind polnud siiski täiesti vaikne.

Veekeel venides tuli Jürka, tuli aeglaselt, silmad sihitud jalge ette. Peatus tihti, tõstis maast mõne kivi või korgitüki, mille vesi randa uhtund, pööris mõlemaid külgi, silmitses ning viskas taas eemale. Neeme nurgalt leidis poolroostetand torbiku, vist konservikarbi, võttis selle kaasa ning astus siis tõrvajate poole. Pilgu aega silmitses veel merele ja valgmaranda, kust kostus laste kisa, siis tuli meeste juurde:

— Eh, tõrvate teist nii kui Noa! Et kust kaarest siis lähete kala saama.

Mehed muigasid mõlemad, Preedik habemesse, Kaarle päris lausa.

— Jah üks tule tõrvata, vastas viimane, aga kalaga on teine lugu, see alles saamata!

— Küll, küll, nõustus Jürka, kala on võõraks jäänd, näeb teist kui vana hõbedat — igal hommikul vinna aga tühje rüüasid, nii et silm valge!

— Pärtel kummitab, mis muud, siis kala ikka kadund, lausus Preedik.

— Jah pärtel kummitab! Eh, pole enam kaugel — kolme päeva pärast hoiu aga hõlmad! Just siia tulles vaatan — metsavahi vana läheb üle Pikaneeme, just risti üle neeme, ja siis on alati mürsku soolas! Niipea, kui too mees säält liigub, tuleb santi ilma! Läind aastal oli samuti, küll näete, kolme päeva pärast!

Mehed naersid täiel suul.

— Ligund oma jutuga, sai Kaarle naeru vahel, ligund!

On tõsi, mis tõsi, kinnitas Jürka muižel, egas märgid ei peta! Kumardus ise pääga venet ligi, tõmbas tõrva kinnijäänd veekiili ning asetask selle päikesepaistelisele kivile. Putukas liigutas veel vaevu tõrvaseid jalgu, nihutades end edasi soojal kivil.

Kaarle vaatas kõhetut, tumedaverelist meest kõrvalt.

Imelikud olid need Jürka jutud alati — imelikud ja naljakad. Alati tundusid ta sõnad lausa valena, kuid lõpuks ilmnis neis ikkagi tõtt. Ja sõnu oli tal ohtralt, ei kellelgi siin

Uusi näidendeid maalavadele

AKÜ kirjastusel ilmus R. Sirge näid.

„Äri huvides“

Autorikaitse Ühingu kirjastusel neil päevil ilmunud näidend „Äri huvides“ on aine värs-kuse ja lavalise ülesehituse poolest meie senistest rahvatükkidest erinev uudistees. „Äri huvides“ tegevus areneb vastandina meie mõõdunud hooaja menukamatele näidenditele, nagu Braksi „Tantsuprofessor“ ja Antsoni „Mure-tute ülemlaul“ — mis on puhtal kujul maanäidendid. Sirge teose peateemaks osutub võitlus kahe agulikaupmehe vahel. Tarvitades iga-suguseid lubatud ja lubamatuid võtteid, püüa-vad kaupmehed üksteisel vastastikkü jalgu alt ära lüüa. Sesse võitlusse, mis areneb koomilistes olukordades, kistakse ümbrusest rida huvitavaid inimkujusid. Kord on peal

rannas olnud selliseid — võis kuulata kui muinasjuttu. Ning ta juttu kuulati kõikjal — külas ja valgmarannas lähedal ja kaugel.

Kui vene tõrvatud, viidi tühi pang kuuri alla ning mehed lahkusid neemelt. Preedik astus Jürkaga piki randa edasi, kuna Kaarle ükski läks mööda jalgrada kodu poole. Veel teelgi mõtles ta äsjakuuldud veidratele sõnadele ning naeris salaja.

Kodus oli Maarja puhuras tujus, riidles lastega ning põrnitses igale ettejuhtujale. Rätik oli langend kuklasse ning juuksed sasis silmil — nõnda liikus ta toas ja õuel, nõnda astus ta ka neemelt tulevale Kaarlele vastu. Pilk oli piidlev ja kuri, seda nägi mees kohe ning lastus Maarjast kiiresti mööda tuppa. Sääls alles pääsis maru valla, kui Kaarle jäi laua otsa istuma, käed rüüpes. Naine jäi algul keeletult talle otsa põrnitsema, siis pahvatas paisund vihast:

— S-sa laiskelajas, mis pidu s-sa mõtled pidavat päevad läbi! Või mis vara sa kokku juba oled ängand, et ei liiguta enam lille lülle pääle!

Samas algas valing, ta luges Kaarlele kõik mustad küljed ette, läbi hammaste tuliviha-selt, kõik ta vääratused abielu algusest siiani, kõik ta laisklemised ja joomapäevad visati nüüd näkku. Niisugune! Maarja sülitask täis mõrusust, niisuguse pärast pidi tema päevad läbi majas jooksma! Hääl muutus lõpuks räus-kamiseks.

Kaarle kuulatas naise sõimu tuima, üks-kõikse näoga.

— Niisugune! Maarja raputas rusikat — uueks tuleks see mees teha, ei teisiti saa, algusest lõpuni uueks! Läbi kollida tuleks, nii et kaoks igasugune venimine! Oodaku aga — varsti peab Kaarle nägema seda uuesti-sündi! Maarja sõimas veel kaua, kuni mehel hakkask igav. Siis tulid taas meelde Jürka sõnad ning nägu löi naerule. Hullul õi-gus jah, läind ei poolt päevagi, kui pärtliraju kuklas! Jürkal oli õigus jah! ning Kaarle naeris endamisi, salaja.

vana kaupmees Madis Mehka, kord noor ame-tivend Oskar Haljas, kuni lõpuks ootamatult leitakse leppevõimalus ja rajatakse ühine suuräri.

Autor on siin annud rea väga elulisi ja te-ravalt joonistatud tüüpe meie agulirahvast. Keel ja kõnelused rahvapärastelt lopsakad. Lavapilt lihtne, mistõttu mängitav ka kõige väiksematel lavadel. Tegelasid üldarv kümme, kuid täisosalisi ainult kuus.

Praegusel ajal, mil tunda teatud ülepakku-mist külatükkide alal, on R. Sirge „Äri huvi-des“ oma teise miljöö uuesti esiletõstmise tõttu soovitamaks näidendiks kõikidele väi-kelavadele. Eriti aga väikelinnades, agulites ja maa-keskkohtades, kus seni oldi sunnitud mängima külatükke vahest ka sel lihtsal põh-jusel, et puudus vastav tujuküllane aguli-komöödia,

A. Teppani „Parun süütepommiga“

Komöödia kolmes vaatuses. AKÜ kirjastus.

Tegelasi — 11, neist tähtsamad: 6 meest ja 2 naist, kuna teistel pisiosad. Lava: taluõu.

A. Teppani uues näidendis käsitletakse aastasadu kestnud vaenu saksa mõisnikuseisuse ja eestlaste vahel, mis ei ole vaibunud veel nüüdki. Landesvehri äraandlik osa meie vabadussõja ajal ühelt poolt ja mõisate võõrandamine — teiselt poolt, on valanud uut õli tulle. Suur osa mõisnikke põgenes ühes Landesvehriga Saksamaale ja hauduvad kättemaksu plaane. Alatasa räägitakse „tungist Itta“. See olukord on võetud aluseks kõnealuse näidendi sündmustiku ülesehitusele. Vana parun Konrad von Papenheim on põgenenud ühes teistega Saksamaale. Tema poeg Ulrich jäi aga siia ja võttis vastu oma isa mõisast krundi, mida hakkas pidama koos tädi Hedvigiga. Ulrich on vabameelne inimene ja ei poolda „viha ja kättemaksu poliitikat“, vaid unistab sõbralikust koostööst eestlastega. Tädi Hedvig on aga tüüpiline „omaaja laps“ ja püüab kõik teha, et Ulrichi „õigesse suunda“

juhtida. See ei anna tagajärgi. Ja kui selgub et Ulrichil on tekkinud vahekord sakste vervaenlase — vabadussõjast osavõtnud ja autasuks mõisasüdame saanud kindral Lillemaa tütreaga, tuleb näidendis rida huvitavaid ja koomilisi olukordi ja sündmusi.

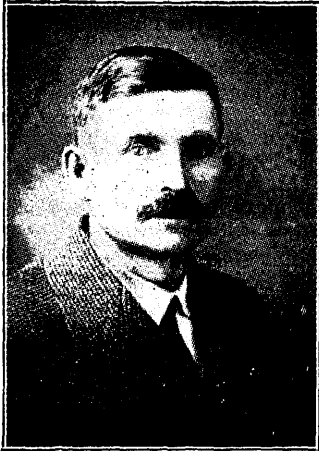
Kuid mitte propaganda-tükina ei ole see näidend mõeldud, vaid esijoones kunstiväärtusliku lavateosena. Ja sellisena evib ta küllalt väärtusi, mis peaksid tähelepanu äratama. Kõigepealt — näidend on lavaline ja väga tegevusrikas. Kujud on elulised ja tarviliku hingelise soojusega edasi antud, mis sunnib vaatajaid hoidma alalises pinevuses.

Küllaldaselt leidub ka koomilisi olukordi ja nalja, mis ei ole labane, vaid tugeva ironiaga võrtsitatud.

Selgelt joonistatud tüüpilised karakterkujud (nagu: parunipreili, vana parun, kindral jt.) aitavad oma erinevate iseloomudega koomiliste situatsioonide mõju aina suurendada.

Tegevus areneb kiire tõusuga ja peaks vaatajaid hoidma alalises pinevuses.

Lihne lavaseadeldis võimaldab seda näidendi lavastada igal pool.

Koolimehe kahekordne juubel

27. skp. k. a. pühitses oma 25-aastast ameti- ja 50-aastast sünnipäeva Kärü algkoolijuhataja Gustav Tomberg, kes on ka ühtlasi agaramaks seltskonnategelaseks ümbuskonnas.

ÜENÜ Saksi osakond

6. septembril pidas ÜENÜ Saksi osakond oma esimest lipupäeva. See päev kujunes Saksi ümbruse rahvale õige sisukaks pidupäevaks.

Juba kell 1 algasid kergejõustiku võistlused ÜENÜ Saksi osakonna ja kohaliku spordiselts „Säde“ vahel parima Saksi sportlase väljaselgitamiseks.

Võistlusi, mis peeti Aruküla koolimaja juures künklikul karjamaal, jälgis huviga hulk kohalikku rahvast.

Lipu pidustused algasid k. 7. Lipu õnnistas usuteadlane V. Saksen Rakverest. ÜENÜ Keskjuhatause nimel andis lipu osakonna esimehele

G. Tomberg sündis 1886. a. Salla vallas, Mõisamaa külas käsitöölise pojana. Lõpetanud toliaegse külakooli, õppis edasi V. Maarja kihelkonna koolis ja asus abiõpetajana ametisse juba 15-aastaselt. Oli õpetajaks Selli, Lasinurme ja Tammiku koolides kuni sõjaväe teenistusse minekuni. Säält vabaneedes asus ametisse ühte metsaärri. Võttis osa maailmasõjast ja tuli Kärü algkooli juhatajaks 1928. aastal, kus püsib tänaseni.

Õpetaja ameti kõrval on ka tubli põllumees ja seltskonnategelane. Aastaid tagasi oli Salla Haridusseltsi asutajaid, kus on praegugi laekuriks. On Isamaa Liidu Salla osakonna ja Salla Seltside Liidu juhatuste esimeheks ning ÜENÜ Kärü osakonna juhatuses viiendat korda raamatupidajaks. Soovime jubilaarile tema tähtsate juubelite puhul õnne ja raudset energiat jätkata seda seltskondlikku ülesehitavat tööd veel kaua-kaua.

E. K.

J. Jaik, kes oma kõnes juhtis tähelepanu sellele, et tänapäeval peaaegu kõikjal kasvatatakse noori tugeva poliitilise agitatsiooni all. See asjaolu teeb vajalikuks, et meie eesti noorsugu veel rohkem süveneks oma kultuurisse, õpiks tundma meie rahva eneseteostuse sihte ja arenguhoont ning annaks sellele oma parima.

Lipu üleandmise puhul õeldi Saksi osakonnale rohkesti tervitusi naaberorganisatsioonide poolt.

Õhtul oli kohalikus seltsimajas pidu meeskoori lauludega ja näidendiga, millele järgnes tants. Ka pidu kujunes õige osavõtu rohkesti ja õnnestus ka eeskava täitmise poolest.

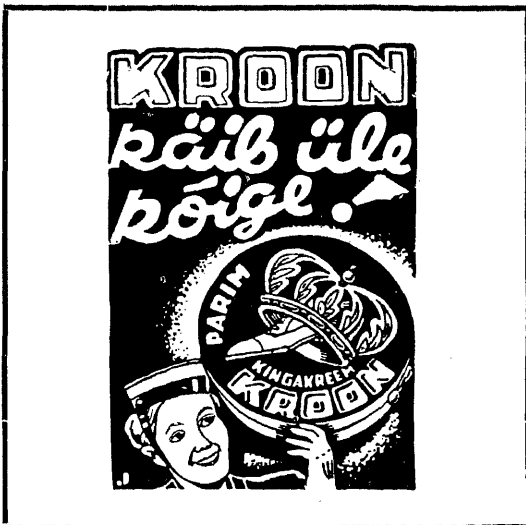
ÜENÜ Tartu organiseeriv keskus

6. septembril s. a. toimus ÜENÜ Tartu organiseeriva keskkoha koosolek. Juhatas keskkoha esimees F. Malvet. Võeti vastu Lõuna-Eesti ÜENÜ suurpäeva aruanne, millest nähtus, et suurpäev oli annud ülejäägina kr. 62.—. Esimesele õnnestunud üritusele otsustati järgnevalt eeloleval talvel talipäev ja järgmise aasta esimesel poolel suvipäev.

Osak. esindajad soovitasid suvipäeva asukohaks Ot. Munamäge või Lepassaart. Täpse asukoha ja aja määramine jäeti keskkorralduse toimekonna hoolele. Keskkorralduse soovile vastavalt otsustati välja andma hakata albume, mis ilmuksid tarviduse järele, vähemalt aga neli korda aastas. Samuti keskkorralduse soovi arvestades otsustati iganenud ja mittemidagi ütleva ÜENÜ Tartu organiseeriva keskkoha asemel võtta ÜENÜ Kagu-Eesti Keskkorraldus, kelle piirkonda kuuluvad Tartu, Võru, Valga, Petseri maakondades asuvad ÜENÜ osakonnad.

Keskkoha kodukord tunnustati puudulikuks ja tehti toimekonnale ülesandeks kodukord redigeerida ja järgmisel keskkorralduse peakoolelekuul mutamiseks ette panna.

Seni Keskkoha tööd juhtinud ajutise toimekonna asemele valiti uus järgmises koosseisus: F. Malvet — esimees, Tartu osak.; A. Soo — abiesimees, Koosa osak.; R. Sepp — kirjatoimetaja, Tartu osak.; ametita liikmeteks J. Sõstar — Akadeemiline ÜENÜ; R. Helde

— Põlgaste-Lahe osak.; A. Ernits — Vana-Otepää ja L. Talimaa — Veriora osak.

Keskkorraldus, kellel on tahet osakondade noorte elu mitmekesistada, on loodud — selle eluiga oleneb osakondadest, kelle häaks ta töötab.

Siinjuures olgu juhitud osak. tähelepanu, et Kagu-Eesti Keskkorraldus ei ole ringkond, vaid suurem üksus, mis haarab nelja maakonna ÜENÜ osakonnad.

SPORT ÜENÜ RINGKONDADE VÕISTLUSTE ÜLEVAATEID

1. ringkond.

1. ringkonna võistlused peeti 13. septembril Rahumäe spordiväljal, Nõmmel. Võistlejad Nõmme ja Riisipere osakonnad. Rändauhinna võitis Nõmme osakond esmakordselt 113 punktiga. Riisipere osakond saavutas 52 p.

Võistlustel näidati rida häid tagajärgi, peamiselt küll Nõmme osakondlaste poolt. Võiks mainida H. Einmanni 800 ja 3000 m jookside aegasid, vastavalt 2,09,7 ja 9,54,2. Samuti Joosua tagajärke 12,0 100 m jooksus. Teistel aladel olid tagajärjed järgmised:

Meesalad: 100 m: Joosua (Nõmme) 12,0, 2. Hekles (N) 12,2, 3. Remmelgas (N). 800 m: Einman (N) 2,09,7, 2. Priideman (N) 2,17,8. 3000 m: Einman 9,54,2, 2. Veski (N). 100+200+300+400 m: ÜENÜ Nõmme osak. 2,17,9, 2. ÜENÜ Riisipere 2,25,6. Kaugus: Punno (N) 5,97, 2. Tomson (N) 5,89, 3. Tuisk (Riisipere) 5,71. Kõrgus: 1.—2. Raidna ja Punno (N) 1,60, 3. Reigo (R) 1,55. Kuul (5,257): Lanzky (N) 11,04, 2. Reigo (R) 10,33, 3. Tuisk (R) 10,21. Ketas (2,0): Tomson 33,19, 2. Punno 32,30, 3. Reigo 30,19.

Noorte alad: 60 m: V. Joosua (N) 8,4, 2. Kaiman (R). Kaugus: Ojaveski (N) 4,21, 2. Kaiman (R). 1000 m: Veski (N) 3,09,8.

Putktide seis — ÜENÜ Nõmme 113 p. ja ÜENÜ Riisipere 52 p.

7. ringkond.

Essu-Katela osakonna korraldusel olid 30. augustil 7. ringkonna võistlused. Enamus osakondi jäid võistlustest eemale. Ainukesena Aluvere-Arkna osakond ilmus väheste võistlejatega kohale, nii et võistlused võtsid ikkagi ringkonnavõistluste ilme. Enamus esikohti saavutas Essu-Katela ning tuli võitjaks 166 punktiga Aluvere-Arkna 60 punkti vastu. Seega võitis Essu-Katela osakond esmakordselt rändauhinna.

Tavaliste tagajärgede hulgast torkab silma H. Kallaste kõrgushüppe tagajärg 1,68. Kõrgushüppes oli parim ringkonnavõistluste tagajärg senini 1,65. Muid tagajärgi:

100 m: V. Pärtel (E.-Katela) 13,3, 2. N. Pärtel (E), 3. J. Tambik (E). 800 m: F. Kukur (Aluvere-Arkna) 2,26,4, 2. V. Pärtel (E), 3. A. Saksman (E). 3000 m: F. Kukur (A) 11,09,8, 2. Leinakse (E), 3. Kivimäe (A). Kaugus: H. Kallaste (E) 5,57, 2. N. Pärtel (E) 5,25, 3. V. Pärtel (E) 5,23. Kõrgus: H. Kallaste 1,68. 2. J. Tambik (E) 1,38, 3. V. Pärtel 1,38. Kolmik: H. Kallaste 11,92, 2. A. Mae (A) 10,99, N. Pärtel (E) 10,83. Kuul (5,257) J. Tambik 10,60, 2. N. Pärtel 10,04, 3. V. Pärtel 9,92. Ketas (2,0): H. Kallaste 31,60, 2. N. Pärtel 30,95, 3. Kivimäe (A) 30,75.

Noorte alad; 60 m: Lintlom (E) 8,6 2. A.

Mae (A), 3. M. Pihlak (E). 1000 m: M. Pihlak (E) 3,27,2, 2. Lintlom, 3. A. Punane (E). Kaugus: A. Mae 4,65, 2. Lintlom 4,53, 3. M. Pihlak 4,10. Kuul: Mühlhausen (E) 10,48, 2. Viikman (E) 9,77, 3. Lintlom 9,72.

10. ringkond.

23. augustil võistles 10 ringkond Tormas. Torma osakonnale konkureerisid Vötikvere ja Kõnnu-Nõmme osakonnad. Torma suutis ülekaalukalt võita, omandades ühtlasi rändauhinna teistkordselt. Punktide vahakord: Torma 164 p., Kõnnu-Nõmme 51 p. ja Vötikvere 22 p.

Kokku 5 esikohta omandasid vennad Guldengoffid (Torma), milledest kõrguse ja kuuli tagajärjed on edaspidiseks paljulubavad.

Üldised tagajärjed:

100 m: H. Guldengoff (Torma) 13,2, 2. A. Raud (T) 13,8, 3. S. Paju (Vötikvere) 14,2. 800 m: I. Rosenberg (T) 2,10,9, 2. R. Valdmann (T), 3. H. Vinkman (T). 3000 m: I. Rosenberg 10,16,1, 2. R. Valdmann (T), 3. H. Vinkman. 100+200+300+400 m: Torma 2,34,4, 2. Kõnnu-Nõmme. Kaugus: H. Guldengoff 5,23, 2. I. Rosenberg 5,21, 3. A. Raud 5,09. Kõrgus: H. Guldengoff 1,60, 2. O. Guldengoff (T) 1,50, 3. M. Maido (T) 1,45. Teivas: A. Raud 2,98, 2. I. Rosenberg 2,90, 3. M. Maido 2,70. Kuul: O. Guldengoff 12,76, 2. A. Raud 11,24, 3. M. Maido 10,54. Ketas: O. Guldengoff 35,82, 2. H. Guldengoff 34,41, 3. M. Maido 33,60.

Noorte alad; 60 m: P. Paju (V) 8,7, 2. E. Simson (K) 8,8, 3. E. Guldengoff (T). 1000 m: H. Vinkman (T) 3,07,8, 2. P. Paju 3,09,0, 3. E. Simson. Kaugus: E. Simson 4,83, 2. P. Paju 4,43, 3. M. Kuk (K) 4,42.

18. ringkond.

Esimest korda katsetas 18. ringkond ringkonnavõistlustega. Nimelt toimusid võistlused 30. augustil Karilatsi osakonna algatusel. Oigugi, et selliseid võistlusi peeti ringkonnas esmakordselt, õnnestusid need väga hästi. Mitte eriti tagajärgedelt, vaid korralduselt. Tulevikus loodame, et tagajärgede tase samuti hülgab.

Minnes väljakule, mis oli harilik karjamaa, oli see eeskujulikult võistlusteks ettevalmistatud. Jooksuteed lubjaga märgitud ning mõõdetud, heite- ja hüppepaigad pakkudega varustatud jne. Sõnaga, eeskujulikum väli, mis praeguseni peetud ringkonnavõistlustel nähtud.

Ka kohtunikud olid asjatundlikud oma kohustis.

Võistluse tldkokkuvõttes ja rändauhinna võitis Karilatsi osakond 153 punktiga. Teiseks jäi Koiola osakond 94 punktiga. Võistlus mõlema osakonna vahel oli tasavägisem, kui seda näitab numbriline tagajärg.

Teised osakonnad, vististi asja uudsuse tõttu, polnud suvatsenud võistlustele ilmuda.

Tagajärjed. 100 m: A. Truuts (Koiola) 13,0, 2. V. Vals (Karilatsi) 13,1, 3. R. Luik (Ka) 13,4. 800 m: E. Rootslane (Ka) 2,24,0, 2. K. Matsen (Ka) 2,27,8, 3. A. Mandel (Ka). 3000 m: K. Matsen (Ka) 11,01,4, 2. V. Toomsalu (Ko) 11,05,4, 3. V. Klaos (Ko). Kaugus: V. Vals 5,02, 2. R. Nemvalts (Ka)

4,99, 3. A. Truuts 4,94. Kõrgus: E. Kurvits (Ko) 1,55, 2. R. Abel (Ka) 1,50, 3. H. Mandel (Ka) 1,45. Kuul (5,257): J. Tobreluts (Ko) 11,39, 2. A. Porro (Ka) 10,88, 3. J. Kurvits (Ko) 10,85. Ketas (1,5): J. Tobreluts 37,38, 2. A. Porro 30,01, 3. R. Nemvalts (Ka) 29,60. Oda (800): E. Nikopensius (Ka) 40,86, 2. L. Kulp (Ka) 38,86, 3. A. Porro 37,93.

Noorte alad. 60 m: I. Visnapuu (Ka) 8,1, 2. H. Narusberg (Ko) 8,2, 3. E. Lampe (Ko) 8,4. 1000 m: H. Narusberg 3,19,5, 2. I. Visnapuu 3,21,3, 3. L. Pihel (Ka) 3,23,3. Kaugus: I. Visnapuu 4,69, 2. H. Lääne (Ka) 4,41, 3. H. Kaaver (Ka) 4,37.

24. ringkond.

Põhjaka algkooli esisel murul algasid 23. augustil 24. ringkonnavõistlused. Ametlikul spordiväljakul jäid võistlused pidamata, kuna sooviti pealtvaatajaskonda hoida koolimaja lähedal, kus võistluste lõppedes algas pidu. Valitud väljak lubas kõik alad lahedasti läbi viia, ainult 100 m jooksu rada läks kaares.

Võistlesid põhjaka ja Arusaare osakonnad. Kogu võistluse kestel valitses pinevus, kumb osakonnadest tuleb võitjaks, sellega ühes omandab rändauhinna. Arusaare osakonnal oli seekord põhjust pingutada, sest võidu korral omanuks ta auhinna jäädavalt. Konkurents oieks veelgi tihenenu, poleks mõlema osakonna paremad võistlejad sunnitud olnud kaasa võistleva väljaspool, kuna nad olid registreeritud S. Ü. „Sakala” kergejõustiklaste nimekirjas.

Võistluste tagajärjed, mujal peetud ringkonnavõistluste tagajärgedega võrreldes, olid tavalised. Silma paistis publiku elav huvi võistluste vastu. Samuti märkimisväärne on, et naistel oli üks ala kavas.

Võistluste tagajärgi; 100 m: A. Mitri (Arusaare) 13,8, 2. E. Valg (A) 13,8, 3. A. Fink (Põhjaka) 13,9. 400 m: A. Mitri 62,0, 2. A. Talvi (P) 64,6, 3. V. Pöder (P) 64,8. 3000 m: A. Käard (A) 10,42,0, 2. Soosaar (P) 10,48,0, 3. H. Kalman (A). Väljaspool võistlust R. Kalm 9,47,2. Kaugus: A. Tapper (A) 5,15, 2. A. Talvi 5,06, 3. L. Allik (A) 5,01. Kõrgus: L. Allik 1,49, 2. A. Tapper 1,49, 3. A. Talvi 1,44. Kuul: D. Tomson (P) 10,61, 2. A. Keller (A) 10,31, 3. V. Pöder 9,49. Väljasp. võistl. A. Räitsak 11,56. Ketas: D. Tomson 30,75, 2. A. Keller 30,45, 3. J. Koska (A) 28,78. Oda (800): V. Pöder 41,96, 2. A. Tapper 40,67, 3. D. Tomson 39,94.

Noorte alad. 60 m: A. Tampere (A) 8,2, 2. A. Herman (P) 8,5, 3. E. Reial (P). 1000 m: Lõhmus (P) 3,13,3, 2. A. Tampere 3,14,6, 3. A. Herman (P). Kaugus: E. Reial 4,82, 2. A. Tampere 4,77, 3. Lõhmus 4,58.

Naiste 60 m: L. Looman (P) 10,9, 2. H. Künnap (P) 10,9, 3. M. Kraut (P) 11,1.

Võistluste huvitavamaks alaks oli kindlasti võrkpallimäng. Võistluste kestel oli ilm niivõrd pimenenu, et palli nägi mängija alles siis, kui see temale pähe kukkus või maad puutus. Tänu hääle „silmanägemisele” võitis lõppeks Põhjaka meeskond Arusaare meeskonda 2:1.

Ringkonnavõistluse võitis Põhjaka osakond, viies sellega ka Arusaarelt auhinna „nina eest”.

25. ringkond.

Ringkonnavõistlus 25. ringkonnas toimus 13. septembril Väandra osakonna korraldusel kohalikul spordiväljal. Kohale olid ilmunud Sikana ja Rõusa osakonnad, kuna Tori osakond, ühes varemõidetud auhinnaga, jäi loorberitele puhkama.

Sikana osakonna sportlased esinesid tubliult ja tulid üldpunktidega esimeseks (129 p.), võites Keskjuhatuse poolt annetatud uue rändauhinna. Väandra osakond saavutas 79 p. ja Rõusa osakond 12 p.

Üldiselt näis, et võistlejad oli vähevõitu. Nii jäid mõnel alal 5. ja 6. koht lahtiseks ja peagu kõik võistlejad tegid iga ala kaasa.

Tagajärjed kujunesid järgmisiks:

100 m: E. Reier (Sikana) 12,8, 2. K. Hansen (S), 3. A. Sternfeldt (S). 800 m: A. Lind (Vändra) 2,20,7, 2. R. Vaino (S), 3. Kütt (Rõusa). 1500 m: R. Vaino 4,49,7, 2. Kütt, 3. A. Lind. Kaugus: E. Reier 5. 44, 2. O. Reimann (V) 5,34, 3. A. Sternfeldt 5,28. Kõrgus: O. Reimann 1,65, 2. E. Reier 1,55, 3. A. Sternfeldt 1,50. Kuul (5,44): K. Hansen 13,14, 2. E. Reier 12,63, 3. A. Sternfeldt 12,60. Ketas: E. Reier 33,33, 2. Vichterstein (V) 30,62, 3. E. Haas (S) 30,17. Oda: A. Sternfeldt 46,15, 2. Kuutan (V) 42,83, 3. A. Riiman (S) 40,20.

Noorte alad. 60 m: E. Rämmal (V) 8,5, 2. Ü. Lante (V), 3. M. Kiirats (V). 1000 m: Tiisma (S) 3,18,4, 2. Ü. Virkus (S), 3. E. Tiirum. Kaugus: E. Rämmal 5,28, 2. Ü. Lante 4,74, 3. Tiisma 4,62.

34. ringkond.

34. ringkonna võistlused korraldas Rõika osakond 6. septembril Lalsi spordiväljal. Kõik ringkonda kuuluvad osakonnad olid võistlustel esindatud, kuigi ainult ühe või kahe võistleja näol. Tugevalt oli väljas ainult korraldava osakond, kes selletõttu tuli üleolevalt võitjaks ning omandas värske rändauhinna.

Võistlejate vähene ilmumine oli tingitud osalt Tartu näitusest, mis oli samal päeval. Võibolla ka sellest, et võistlus oli esmakordne üritus ja kõigile harjumata. Kuid oli näha, et nii mõnigi võistleja, kes algul ei soovinud kaasa võistelda, võistluste lõpu poole ajas riided seljast ja hoolega kaasa „rabas”. Hoopis tragim oli kohaliku osakonna naispere, kes aiva soovis võistelda.

Läbilõõnumaks alaks ning mille vastu publikum erilist huvi näitas, oli jalgrattasõit. Sel alal näitasidki võistlejad tõhusamaid tagajärgi. Uue maosakondade rekordi 25. klm. rattasõidus püstitas A. Lembavere (Rõika) ajaga 45.16,6. Samuti teiseks tulnud A. Tuudak'i (Kolga-Jaani) aeg 45.51,8 oli parem senisest rekordist, 3. G. Kurik („Tõusla”).

100 m: A. Utt (Rõika) 13,1, 2. T. Tuudak (R) 13,9, 3. A. Põrk (R) 14,0. 800 m: A. Põrk 2,25,0, 2. H. Raidla (Kolga-Jaani) 2,25,3, 3. S. Dreving (Meleski) 3,01,8. 3000 m: H. Raidla (K-J) 11,34,6, 2. A. Lepik (R) 11,49,0, 3. A. Tuudak (K-J) 11,50,2. Kaugus: A. Utt 5,12, 2. A. Põrk 4,85, 3.

J. Aaren (R) 4,37. Kõrgus: A. Põrk 1,35, 2. J. Aaren 1,35, 3. A. Utt 1,30. Kuul (5,257): A. Utt 9,90, 2. V. Pajor (R) 9,61, 3. A. Tuudak 9,26. Ketas (2,0): E. Eerits (R) 27,43, 2. A. Lepik 27,18, 3. A. Põrk 25,85. Oda (800): A. Põrk 47,80, 2. J. Aaren 36,14, 3. T. Tuudak 35,55.

Naiste 60 m: I. Käossaar 9,6, 2. S. Käossaar 10,0, 3. L. Kõks 11,2, 4. K. Orula, 5. M. Kõks (kõik Rõika osak.).

Võrkpallivõistlusel võitis Meleski osak. Rõika osak. 2:0 (15:6; 15:12).

35. ringkond.

Ravila ja Kadja os. osavõtul toimusid 2. augustil 35. ringkonnavõistlused. Ravila osakond, kuigi korraldava osakond, pidi loovutama Keskjuhatuse rändauhinna Kadja osakonnale teistkordselt. Punktide vahekorra võistluse lõppedes oli 174:82.

Kadja osakonna võistlejaskond oli ühtlasem ning väärilis täielikult võidu. Ravila võistlejatest tihti üks tuli esikohale, kuna järgmine pidi leppima kuuenda kohaga.

Võistluse tulemusi:

100 m: T. Sein (Ravila) 12,6, 2. J. Parun (Kadja) 12,7, 3. K. Jaanson (R). 800 m: H. Marvits (K) 2,22,0, 2. Kõusaar (K) 2,29,0, 3. Reemi (K). 3000 m: H. Marvits 11,28,2, 2. Kõusaar 11,29,6, 3. Sepp (R). 100+200+300+400 m: ÜENÜ Kadja 2,28,9, 2. ÜENÜ Ravila 2,41,6. Kaugus: T. Sein 5,44, 2. J. Parun 5,40, 3. A. Volmerson (K) 5,13. Kõrgus: K. Jaanson 1,50, 2. L. Urke (K) 1,50, 3. A. Volmerson 1,50. Kuul: T. Sein 10,37, 2. E. Sinivee (K) 9,93, 3. J. Ornefeldt (K) 9,67. Ketas: E. Sinivee 30,44, 2. T. Sein 29,78, 3. A. Ojavee (K) 29,45. Oda: L. Urke 43,51, 2. A. Ojavee 41,72, 3. T. Sein 39,52.

Noorte alad. 60 m: E. Kõusaar (K) 7,9, 2. L. Urke (K), 3. M. Vanatoa (K). 1000 m: L. Urke 3,23,2, 2. E. Kõusaar 3,25,1, 3. P. Aloe (R). Kaugus: L. Urke 5,06, 2. A. Aastal (K) 4,92, 3. M. Vanatoa 4,73.

10 klm jalgrattasõit: A. Hüva (K) 18,45,4, 2. J. Vahtkerl (R) 18,50,0, 3. E. Nort (R) 18,57,4.

Võrkpallivõistluse võitis Ravila osak. Kadja osak. 2:1.

36. ringkond.

Tasavägine ringkonnavõistlus peeti 13. septembril Tamsalu spordiväljal. 36. ringkonnal oli see esimene ringkonnavõistlus. Esimeseks ringkonnavõitjaks osutus tasavägise võistluse järgi Tamsalu osakond 119 punktiga. Saksi osakond platseerus 113 punktiga teisele kohale ja Naistevälja-Nõmküla kolmandaks. Rändauhinna võitis seega esmakordselt Tamsalu osakond. 6-punktiline vahe peaks ergutama Saksi osakonda järgmisel aastal veelgi edukamalt esinema. Kui ka Naistevälja-Nõmküla osakond edaspidi E. Tamjärve taolisi võistlejaid kasvatab, siis kujunevad 36. ringkonna võistlused konkurentsikumateks.

Võistluste tagajärgi:

100 m: G. Väät (Tamsalu) 13,0, 2. E. Tamjärv (N-Nõmküla) 13,1, 3. O. Vedka (Saksi). 800 m: A. Metsma (S) 2,21,0, 2. E. Tross (T) 2,21,0, 3. H. Riska (S) 2,32,0.

3000 m: E. Tross 10,23,5, 2. A. Piir (T) 10,50,2, 3. E. Metsallik (S) 11,04,8. 100+200+300+400 m: ÜENÜ Saksi I meesk. 2,32,8, 2. ÜENÜ Tamsalu I meesk. 2,40,0. Kaugus: E. Tamjärv (N) 5,47, 2. F. Uudeküll (T) 5,29, 3. E. Kolde (T) 5,04. Kõrgus: E. Tamjärv 1,53 (1,58), 2. F. Uudeküll 1,53, 3. E. Kolde 1,42. Teivas: F. Uudeküll 2,80, 2. O. Vetka 2,70, 3. E. Tamjärv 2,70. Kuul: E. Tamjärv 10,90, 2. R. Traks (S) 10,00, 3. A. Rahumäe (S) 9,98. Oda: R. Traks 46,50, 2. E. Tamjärv 42,00, 3. H. Kokk (N) 40,70. Ketas: E. Tamjärv 30,82, 2. H. Riska 30,51, 3. A. Rahumäe 28,83.

Noorte alad. 60 m: R. Alberg (T) 9,1, 2. V. Uustalu (S) 9,2, 3. A. Sägi (T). 1000 m: V. Uustalu 3,18,6, 2. A. Sägi 3,35,0, 3. B. Schvaiku (T) 3,37,5. Kaugus: R. Alberg 4,23, 2. A. Sägi 4,03, 3. K. Puusepp (T) 3,95.

Tamsalu osakond võitis võrkpallis I ja II koha. Saksi osakond jäi oma meeskondadega III ja IV.

Tallinna os. omavahelised võistlused.

14. ja 16. võistlesid Tallinna osakonna kergejõustiklased omavahel. Saavutati pea igal alal häid tulemusi. Kuna võistlusi ei suudetud lõplikult läbi viia, jätkuvad need edaspidi. Tagajärgi: 60 m jooksu võitis V. Piho 7,3, 2. F. Tamm 7,4, 3. A. Pällo 7,7. 800 m: R. Sams 2,03,8, 2. F. Dunkel 2,04,2, 3. A. Peterman ja 4. A. Vaks. Kaugus: R.

Paltser 6,17, 2. A. Pällo 5,97, 3. O. Koppel 5,80. Kaugushüppe tagajärjed jäid nigelateks videviku tõttu. Kõrgus: A. Kuuse 1,89, 2. A. Allik 1,70, 3. Samsonjevski 1,65, 4. O. Kaldre 1,65, 5. R. Paltser 1,60.

Naiste 60 m: I. Uus 8,5, 2. O. Arras, 3. E. Kallismaa. 100 m: I. Uus 13,7, 2. E. Kallismaa, 3. E. Rauge.

ÜENÜ Aluste-Sikana osakond.

ÜENÜ Aluste-Sikana osakonna noored olid Alustes koos 30. aug. k. a. osakonna spordiplatsil. Algul oli jalgpallitreening ning hiljem arutati spordidressi küsimust, kusjuures jäadi peatumata üleni musta spordidressi kui ümbruskonna omapärasema juure. Rinnal kantakse rohelise tagapõhjaga osakonna märki.

Teisena koostati osakonna võrkpalli meeskond järgmiselt: Ernst Tammsoo, Ülo Tiismaa, Karl Rungi, Elmar Jürss, Udo Virkus ja August Pipar. Huvitav on siinjuures märkida, et kõik neli esimest on ka noorkotkaste Aluste rühma noorkotkad. Üldse valitseb ÜE NÜ osakonna ja Nk. Aluste rühma vahel hea läbisaamine ning mitmed aktiivsemad noorkotkad kuuluvad ka ÜENÜ ridadesse.

Lõpuks oli veel võrkpallitreening, kuid selle lõpetas peagi vihmasadu.

Lähemal ajal kutsutakse Alustesse kokku peakoosolek, kus muu seas kutsutakse ellu ka mitu uut haru.

Tegev-toimetaja: Vold. Vent. Vastutav toimetaja: August Meikop. Toimetuse juhataja: Erika Viirsalu, Arvi Moor, Leo Soonberg, H. Tarand. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskkorraldus. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lembitu 20.

Tallinnas, 30. septembril 1936. a. Trükikoda „Estotrukkt“ Tallinn, S. Karja 8.

Kvaliteet-mööblid kodudele ja asutustele

valmistab kiirelt mööblitehas

A-S. „MASSOPRODUKT“

Tallinn, Tartu 73, tel. 308-96

MAAILMASÕDA MEMUAARIDES

O.-Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUSEL“ ILMUB

MAAILMASÕJA MEMUAARSEERIA

Toimetajad: A. FELDMANN, A. HANKO, E. KIPPEL, K. MELSO.

Siin jutustavad sakslane, venelane, prantslane, inglase ja eestlane oma isiklikke mälestusi maailmasõjast. Mitte ükski kroonika ega ilukirjanduslik romaan ei suuda edasi anda seda, mis sündmuse kaasateinud inimene oma mälestustega. Kõik raamatud on rikkalikult illustreeritud originaalsete fotodega.

Seeriasse kuuluvad järgmised memuaarid:

Vabahärra Manfred v. Richthofen: **Punane lendur.**

Tõlkinud A. Hanko. (Trükis)

Kindral A. A. Brussilov: **Minu sõjamälestused.** Tõlk. E. Kippel.

Kolonel Campagne: **Ristide tee.** Tõlkinud J. Sarv.

Thomas Lowell: **Võitlused meresügavuses.** Tõlkinud A. Hanko

Ed. Groschmidt: **Suures heitluses.**

Kõik raamatud ilmuvad hiljemalt veebr.1937. a. Esimene raamat ilmub juba lähemal ajal.

Seeria ettetellimise hind kuni 15. detsembrini on 12 krooni.

Osade viisi makstes on seeria hinnaks 14 krooni. Sellest tuleb tasuda tellimise andmisel kr. 5.—, järgmisel kuul kr. 5.— ja kolmandal kuul kr. 4.—

O.-Ü. „NOOR-EESTI KIRJASTUS“ Tartus, Gustav-Adolfi 8, telefon 2-66

Ostame piiramata hulgal kodumaa

PESEMATA LAMBAVILLA

Maksame noteeritud hindu:

1. sort Ekr. 3.55 kg

2. " " 2.80 "

3. " " 2.05 "

KARJA KESKÜHISUS

Tallinn, S. Karja 3. Telefon 450-24.

Hind 30 senti.

Ü. K.

EESTI RAHVAPANK

TALLINN, SUUR KARJA 19. TELEFON 425-55.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone,
nii liikmetega kui ka võõrastega.
Ostab ja müüb välisraha ja igasugu-
seid kindlaprotsendilisi väärtpabereid.

SEAKASVATAJAD!

Käesolevaga teatame, et Eksporttapamajad ostavad piiramata arvul

elussigu ekspordiks

Tingimused:
eluskaal 90—350 kg.
Hästi toidetud!

Väljamaksu hind:
90 — 105 kg. 62 snt. eluskaalu kg.
üle 105 kg. 59 snt. eluskaalu kg.

Eesti Peekoni Eksportühisus